

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΤΩΝ ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΩΝ ΤΥΧΑΙ.

Ἡ μηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς νεωτέρας βιομηχανίας ἀποτελεῖ ὀλόκληρον μυστήριον διὰ τὰς μελλούσας τύχας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν ἡ τέχνη ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ἐργαλείου καὶ ὁ ἐργοστασιάρχης ἦτο πρῶτος ἐργάτης, ἐναλλάξ φίλος ἢ πατήρ, αἱ γενεαὶ διέβαινον ἀλληλοδιαδόχως ἀνευ τινος φόβου διὰ τὸ μέλλον. Σήμερον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς μηχανῆς οἱ ἄνθρωποι σπεύδουσι μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς. Οἱ ἀρχαῖοι τῆς ἐργασίας δεσμοὶ ὁσημέραι χαλαροῦνται· ἡ δὲ μηχανὴ δὲν γνωρίζει πλέον ἐμψύχους ἀνθρώπους, ἀλλὰ νοήμονας ἀριθμούς. Συγκεντροῦνται περὶ αὐτὴν χιλιάδες ἀτόμων. Ἐνῶ τὴν ὑπηρετοῦσι, καθὼς οἱ ἱερεῖς τὸ θυσιαστήριον, ἔχουσι τὴν εὐλογον ἀπαίτησιν νὰ τραφῶσιν ἐπίσης καὶ νὰ συντηρηθῶσι ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτῆς ναῷ. Ὅσῳ προχωρεῖ ὁ βίος τῆς ἀνθρωπότητος, τόσῳ οἱ λάτραι τῆς μηχανῆς πολυπλασιάζονται. Ὁ κίνδυνος λοιπὸν ἔσεται μέγας τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ ἄρμα τῆς βιομηχανικῆς ταύτης Θεᾶς σταματίσει. Αἱ μυριάδες τῶν περὶ αὐτὴν θνητῶν θέλουσι τότε συντριβῆ ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν βάρος καὶ ἵνα ἐπανέλθῃ ἡ βιομηχανία (ἂν εἶναι πλέον δυνατόν) εἰς τὴν ἀρχαίαν πατριαρχικὴν αὐτῆς περίοδον, πρέπει νὰ διέλθῃ ἡ κοινωνία ὑπὸ τὴν μέλαινα τῶν μεγάλων καταστροφῶν ἑσάν.

Τὰ μεγάλα κέντρα τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ μεγάλαι τῶν ἐθνῶν πόλεις, εἶναι ἡ κυρία ἐστία τῆς κοινωνικῆς ταύτης ἀπειλῆς. Καθὼς ἐπικινδυνωδέστατος εἶναι ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὅστις διαθέτει τοὺς βραχίονας πολυαρίθμου στρατοῦ, οὕτως ἐπικινδυνωδεστάτη εἶναι καὶ ἡ πόλις ἐκείνη, ἥτις

διαθέτει τὰς ἀνά μυριάδας καὶ ἑκατοστύας χιλιάδων μετρωμένας δυνάμεις τῶν στρατιωτῶν τῆς βιομηχανίας. Αἱ ἀπεργίαι (αἱ ἐκ συνενοήσεως ἀπὸ τῆς ἐργασίας ἀποχαί) τῶν στρατιωτῶν τούτων ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ εἶναι σύμπτωμα ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Πάντως ἐκ τῆς τάξεως τῶν λατρευτῶν τῆς μηχανῆς θὰ ἐξέλθωσιν οἱ σωτήρες ἢ οἱ καταστροφεῖς τῆς νέας κοινωνίας. Ἐὰν ἡ μηχανὴ ἀποβάλλῃ τὸν συγκεντρωτικὸν χαρακτήρα της, ἵνα εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, ὁ φόβος τῶν μεγάλων συγκεντρώσεων τοῦ πλήθους δύναται νὰ μετριασθῇ, καὶ μάλιστα δύνανται νὰ ἐπανέλθωσιν οἱ χρόνοι τῆς οἰκογενειακῆς βιομηχανίας. Ὁ συνεταιρισμὸς τῶν ἐργατῶν, ὡς ἰδιοκτητῶν καὶ κυρίων τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν σελίδα τῆς μεγάλης ταύτης προσδοκίας. Ἐὰν ὅμως τὸ κεφάλαιον ἐξακολουθήσῃ τὴν συγκεντρωτικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν μέχρι τῶν τελευταίων ὁρίων τῆς μηχανικῆς ὑποδουλώσεως τῆς ἐργασίας, ἐξ ἅπαντος οἱ μέλλοντες χρόνοι πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς φοβεροὺς ἀγῶνας διαδοχικῶν ἀντιδράσεων.

Ἡ κυρία δύναμις, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ μηχανικὴ βιομηχανία, ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ γαιάνθρακος, ὅστις χορηγεῖ τὴν κινουῦσαν αὐτὴν θερμότητα. Μέχρις ὅτου εὐρεθῇ ἄλλος τρόπος ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ, εἴτε διὰ τῆς περαιτέρω βελτιώσεως τῆς δασικῆς καλλιεργείας ἀναλόγως τῶν νέων βιομηχανικῶν ἀναγκῶν, εἴτε διὰ τῆς τελειότερας ἀναπτύξεως τῆς ὑγρᾶς καυσίμου ὕλης, εἴτε διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσονται πάντοτε τὰ ἀνεξερεύνητα μυστήρια τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὁ γαιάνθραξ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν τοῦ πολυφάγου τῆς μηχανῆς ὀργανισμοῦ· εἶναι ἐπομένως ἀντικείμενον πρώτης ἀνάγκης. Ἐὰν δὲν εἶναι ὅπως ὁ αἶτος διὰ τοὺς ἐργάτας, ἀκριβῶς εἶναι κατὰ πλειότερον, διότι κινῶν τὴν μηχανὴν, χορηγεῖ τὰ μέσα εἰς τοὺς ἐργάτας, ἵνα ἀγοράσωσι τὸν ἄρτον τῶν τέκνων των καὶ τὴν λοιπὴν συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των. Τοιοῦτοτρόπως τῷ 1869 ὑπελογίσθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ 3 206 ἀνθρακωρυχεῖα, ἐνασχολοῦντα 345 446 ἐργάτας. Ἐὰν ὑπο-

θέσωμεν, ὅτι ἕκαστος τῶν ἐργατῶν τούτων συνετήρει μίαν οἰκογένειαν καὶ ὅτι ἕκαστη οἰκογένεια ἀπετελεῖτο ἐκ πέντε ἀτόμων, ἰδοὺ ὅτι ὁ γαιάνθραξ, μόλις ἐξερχόμενος ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς γῆς, ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ζωῆς τοῦ $\frac{1}{5}$ σχεδὸν τοῦ ὅλου Ἀγγλικοῦ πληθυσμοῦ (25 075 088). Ἐν τούτοις ἡ ἔμμεσος ἐκ τοῦ γαιάνθρακος συντήρησις τῶν λοιπῶν ἐργατικῶν τάξεων εἶναι πολὺ μείζων. Πρέπει νὰ ἰδῇ τις ἐκ μιᾶς γωνίας τὸν μηχανισμόν τῆς Ἀγγλικῆς χώρας, ἵνα ἐννοήσῃ τὴν ἔκτασιν τῆς βιωτικῆς τοῦ γαιάνθρακος ἐπιρροῆς. Καθὼς ἔλεγεν ὁ Φραγκλῆνος, οἱ γαιάνθρακες κατέστησαν τὴν Ἀγγλίαν ὅ,τι εἶναι.

Ὁ πολιτισμὸς ἔχει πολλὰς ἐπόψεις καὶ ἡ σημαία του σύμβολα πολλὰ. Ἀλλὰ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἡ σημαία βάσιν ἔχει τὸ μέλαν χρῶμα τοῦ ἀνθρακος, ἐξ οὗ ὁ θερμαίνων σπινθὴρ καὶ τὸ φωτίζον ἀέριον. Διὰ τοῦ μὲν ἐμπαίζονται αἱ ἀποστάσεις καὶ αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως ὑποδουλοῦνται, διὰ τῶν δὲ ὁ αἰώνιος τῆς ἡμέρας ἐχθρὸς, ἡ νύξ, ἀφοπλίζεται. Καὶ ἐν τούτοις πόσαι ἄλλαι χρήσεις τῆς τοῦ γαιάνθρακος οὐσίας! Τελευταῖον ἔτι ἀνεκαλύφθη ἐν αὐτῇ ὀλόκληρος σειρά ἰδιοτήτων χρωματιστικῶν. — Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις, αἵτινες ἀπεταμίευσαν ἐν τοῖς σπλάγγνοις τῆς γῆς τὴν ἐνσαρκωμένην, οὕτως εἰπεῖν, ἡλιακὴν ταύτην θερμότητα τῶν προκατακλυσμαίων χρόνων, συνεπλήρωσαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῶν προορισμῶν αὐτῶν. Ἡ ἐνεστώσα οὕτω περίοδος εὐρίσκεται ἐνώπιον ἀνθρακούχων ὑπογείων ἐκτάσεων, αἵτινες, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸν δεκτικὸν αὐξήσεως τὸρφον (turbe), δὲν δύνανται νὰ αὐξηθῶσι οὐδὲ κατὰ πολλοστημόριον. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς ἐξερευνηθείσας χώρας, τὸ ἀνθρακούχον ἀποταμίευμα ὑπολογίζεται δι' ὀλόκληρον τὴν γῆν εἰς 25 000 □ λεύγας, ἐξ ὧν 20 000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν, 800 εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ 1000 εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν τούτοις ἡ μεγαλοδωρία τῆς φύσεως εἶναι τόση ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ὅση καὶ ἡ δυσκολία νὰ ἀναγνώσῃ τις εἰς τὰ ὑπόγεια σκότη.

Μεταξὺ τῶν γνωστῶν ἀνθρακούχων ἀποταμιευμάτων ἡ εὐρυτέρα καλλιέργεια ὀφείλεται εἰς τὸ Ἀγγλικόν. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1865 ὅλη τῆς γῆς ἡ ἀνθρακούχος παραγωγή ἀνέβη εἰς 170 ἑκατομ. τόνων, ἐξ αὐτῶν μόνη ἡ Ἀγγλικὴ ὑπολογίζει πλεόν τοῦ ἡμίσεως, 98 ἑκατομ. τόνων! Ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1865—1866 ταχέντων ἐφ' ὅλης τῆς γῆς 9,500,000 τόνων σιδήρου, τοὺς ἡμίσεις ἐτήξεν ὁ Ἀγγλικὸς γαϊάνθραξ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ μέταλλα (ἐκτὸς τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου), ὁ ἀνθραξ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἔχει τὴν τιμὴν τῆς τήξεως τοῦ ἑνὸς τρίτου αὐτῶν. Ἴνα ἐννοηθῇ ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημασία τῆς ἐργασίας ταύτης, ἀρκεῖ ἡ ἀναλογία τοῦ γαϊάνθρακος πρὸς τὸ ὑπὸ τήξιν σιδηροῦχον μετάλλευμα, διότι εἶναι ὡς 3 : 1. Ὅταν ἀπαιτοῦνται τρεῖς τόνοι γαϊάνθρακος εἰς τήξιν ἑνὸς τόνοα μεταλλεύματος σιδήρου, ἐξηγεῖται εὐκόλως ἡ ἀποτυχία τῶν ἐν Ἰταλίᾳ τὸ πρῶτον καὶ ἐν Ἑλλάδι τελευταῖον ἀποπειρῶν εἰς τήξιν ἐγγωρίου σιδήρου δι' Ἀγγλικοῦ γαϊάνθρακος. Αἱ δαπάναι τῆς μεταφορᾶς (καὶ οὐδενὸς ἔτι ἄλλου λόγου ὑπάρχοντος) εἶναι ἱκαναὶ εἰς πλήρες ναυάγιον. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ ἐξαιρέσεις ἐπὶ τῆς ἀναλογίας ταύτης, διότι ἐν Cleveland τοῦ βορειοανατολικοῦ τῆς Ἀγγλίας μείζων βιομηχανικὴ ἐπιτηδειότης καὶ οἰκονομία κατῴρθωσαν ἐπὶ τῶν ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντων σιδηρείων τὴν τήξιν ἑνὸς τόνου μεταλλεύματος σιδήρου δι' ἑνὸς καὶ ἡμίσεως τόνου γαϊάνθρακος.

Ἐν γένει ἡ παραγωγή τῆς Ἀγγλικῆς ἀνθρακωρυχίας ἠκολούθησε τὴν ἐξῆς σταθερὰν πρόοδον. Ἐνῶ πρὸ 200 περὶ τοῦ ἔτους ἐχορήγει $2\frac{1}{4}$ ἑκατομ. τόνων γαϊανθράκων, περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος παρήγε κατ' ἔτος 5 ἑκατομ. τόνων, κατὰ τὸ 1800 ὑπερέβη τὰ 10 ἑκατομ. κατὰ τὸ 1846 ἔφθασε τὰ 16 ἑκατομ. καὶ κατ' ἄλλους τὰ 27, χάρις εἰς τὴν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἀνάπτυξιν τῆς διὰ τῶν δωρῶν συγκοινωνίας. Κατὰ τὸ 1855 ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ καλλιέργεια τῶν γαϊανθράκων παρήγαγεν $64\ 30\ 7\ 459$ τόνων. Ἐκτοτε 3—4 ἑκατομ. προστίθενται κατ' ἔτος εἰς τὴν γε-

νικὴν παραγωγήν. Κατὰ τὸν K. Hunt τῷ 1870 ἀνέβη αὕτη εἰς 110 431 192 τόνων· τῷ δὲ 1872 ὑπολογίζεται ἡ ὅλική ποσότης εἰς 115 ἑκατομ.

Ἐνῶ ἡ παραγωγή αὐξάνει καθ' ἑκάστην καὶ ἐπομένως ἡ προσφορά, συμβαίνει ὥστε ἡ ζήτησις τοῦ γαϊάνθρακος νὰ αὐξάνη ἔτι μᾶλλον. Ἴνα κρίνωμεν ἐξ οἰκείων περιστάσεων, ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ προγενεστέρᾳ ἐποχῇ ἐδαπανήθη ἐν Ἑλλάδι τόσος Ἀγγλικὸς γαϊάνθραξ ὅσος ἐν τῇ τελευταίᾳ. Τὰ μηχανικὰ ἐργαστήρια ἀναπτύσσονται παρ' ἡμῖν μετὰ ταχύτητος οὐχὶ τῆς τυχούσης. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον διευθύνονται κατ' ἔτος πλείονες τῶν 650 000 τόνων Ἀγγλικοῦ γαϊάνθρακος, εἰς τὴν Αἴγυπτον πλείονες τῶν 422 000, εἰς τὴν Ἰνδικὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς πλείονες τῶν 360 000. Ἰδιαιτέρως τὸ Newcastle καὶ τὸ Cardiff διευθύνουσι κατ' ἔτος 5 σχεδὸν ἑκατομ. τόνων εἰς τὴν Γαλίαν διὰ τὰς καμίνας τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς. Πάλιν δὲ οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικοί. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1860 ἡ ἐξαγωγή τοῦ Ἀγγλικοῦ γαϊάνθρακος ἀνέβαιεν εἰς 10 ἑκατομ. τόνων, κατὰ τὸ 1870 μόνη ἡ Γαλλία ἐπορίσθη τὴν ποσότητα ταύτην ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ἀνθρακωρυχείων. Καὶ ἐν τούτοις τὰ $\frac{2}{10}$ τοῦ ὅλου Ἀγγλικοῦ γαϊάνθρακος δαπανῶνται ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Μεγάλης Βρετανίας! Μόνη ἡ ἐν αὐτῇ τήξιν τοῦ σιδήρου ἀπήτησεν ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1870 τὴν προσθήκην 6 ἑκατομ. τόνων. Ἐν γένει ἡ κατανάλωσις προβαίνει μετὰ τοσαύτης σταθερότητος, ὥστε ἡ κόνις, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἔκαιον πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἀνθρακωρυχείων, ἵνα ἀνοίξωσι τὴν ὁδόν, ἐπωλεῖτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος $4\frac{1}{2}$ σελ. τὸν τόνον. Πᾶσα νέα γραμμὴ συγκοινωνίας, πᾶσα νέα μηχανικὴ ἀποκατάστασις, πᾶς νέος τῶν πόλεων φωτισμὸς, θέτουσι βαθύτερον τὴν χεῖρα ἐντὸς τῶν ἀνθρακούχων τῆς γῆς σπλάγγων. Ἡ δὲ ἐπιτεινομένη εἰσοδος τοῦ γαϊάνθρακος ἐντὸς τῆς οἰκιακῆς χρήσεως ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ὄψιν τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου φαινομένου.

Ἡ πρόοδος αὕτη τῆς καταναλώσεως τοῦ γαϊάνθρακος ἐξηγεῖ τὴν μεγάλην ὑπερτίμησιν αὐτοῦ. Ὅταν πλείονες

ἀγορασταί τρέχουσι κατόπιν ὀλιγωτέρων πωλητῶν, εἶναι φυσικωτάτη ἢ ὑπερτίμησις. Ὅταν δὲ ἡ Ἀγγλικὴ ἀνθρακωρυχία χορηγῆ εἰς τὴν γενικὴν κατανάλωσιν τοῦ πολιτισμένου κόσμου σχεδὸν τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ἀναγκαίων γαιανθράκων, εἶναι φανερόν, ὅτι μέχρι περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρακοφόρου ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις παραγωγῆς, ἡ Ἀγγλικὴ θὰ δίδῃ τὸν νόμον εἰς τὴν πρόοδον τῆς ὑπερτιμῆσεως. Ἡ πρόοδος αὕτη ἐνδύεται ὁσημέραι ὀρμητικώτατον καὶ ἐπιφοβώτατον χαρακτῆρα· περιέχει δὲ τὰ σπέρματα μεγάλης καὶ δυσυπολογίστου κρίσεως. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1866 ἕκαστος τόνος γαιάνθρακος ἐτιμᾶτο ἐπὶ τῶν ἀνθρακωρυχείων 5 σελ. κατὰ τὸ 1873 ἐπωλεῖτο (28 Ἰουνίου) ἐν Newcastle 23 σελ. ἐν Cardiff 26 (τὸ coke 40 — 50), ἐν Πειραιεῖ δὲ ἐφθασε μέχρι δραχμῶν 75. Ὁ K. Jevons δατείνεται, ὅτι ἐν ἔτει 1886, ἐὰν ἐξακολουθῶσιν μένοντες ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει οἱ οἰκονομικοὶ τῶν γαιανθράκων ὅροι, ἡ νῦν τιμὴ αὐτῶν θὰ διπλασιασθῇ. — Πῶς! Ἡ πρώτη αὕτη ὕλη τῆς νεωτέρας βιομηχανίας ἦτο προωρισμένη, νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην αὐτῆς δύναμιν, μόνον ὅπως εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐξασφάλιση ὑπὲρ ἑαυτῆς τοιαύτας ὑπερόγκους τιμὰς; Καὶ μέχρι τίνος ἐποχῆς θὰ ἀγοράζωσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν κίνησιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ διὰ τοιαύτης ἐξαντλήσεως τῶν χρηματικῶν αὐτῶν μέσων; Ἐνώπιον τῆς νεωτέρας ἐμπορικῆς ἀναπτύξεως περὶ τὴν εὐθηνείαν τῶν πραγμάτων, ἡ ὑπερτίμησις τοῦ γαιάνθρακος ἐπιφυλάττει ἄραγε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν καταπότερον ἐξευτελισμὸν τῶν βιομηχανικῶν αὐτῆς προϊόντων;

Ἐν τούτοις ἡ ἀνάπτυξις τῆς καταναλώσεως τῶν γαιανθράκων δὲν εἶναι ἡ μόνη αἰτία τῆς ὑπερτιμῆσεως αὐτῶν. Ἡ ἰδέα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν ἀνθρακοφόρων τῆς Ἀγγλίας ἀποταμιευμάτων ἐξήσκησε τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ γαιάνθρακος, οἷαν ἡ ἰδέα προσεχοῦς σιτοδείας ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν θρεπτικῶν ὑλῶν. Ἡ ὑπερτίμησις τῶν πραγμάτων συμβαίνει κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῶν. Τὰ πρῶτα ἐφόδια τῆς ζωῆς ὑπόκεινται εἰς μείζονας

τιμῶν πανικοῦς φόβους. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὑποτιθεμένης τῆς ἐσοδείας τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἀπὸ τοῦ $\frac{1}{6}$ μέχρι τοῦ $\frac{1}{3}$ μικροτέρας τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐνιαυσίας παραγωγῆς, ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἀνέβη πολλάκις οὐχὶ ἀναλόγως κατὰ $\frac{1}{6}$ μέχρις $\frac{1}{3}$, ἀλλὰ πολλάκις 100 μέχρι 200 τοῖς $\frac{1}{10}$. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀναλογία μεταξὺ τῆς ἀναγκαίας ζητήσεως καὶ τῆς ὑπαρχούσης προσφορᾶς· καὶ ἐπειδὴ ὅλοι σπεύδουσι, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀναποφεύκτου ἀντικειμένου, ἡ τιμὴ ἀναβιβάζεται πέραν τοῦ μέτρου, ὅπερ θὰ ἦτο ἀναγκαῖον, ἀν οἱ ζητοῦντες τὴν πραγματείαν ἔθουον ὀλιγώτερον εἰς τὸν φανταστικὸν κόσμον, ὅστις παριστᾷ πάντοτε φοβερωτέρας τὰς σκιάς. Ὁ νόμος οὗτος τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας δὲν πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς ὀδηγῶν τοὺς καταναλωτὰς εἰς προμηθείας γαιανθράκων πέραν τοῦ χρόνου τῆς ἐξαντλήσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐπηρεάζων τὸ καθ' ὅλου πνεῦμα τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς, καθ' ὅσον ἐλαττώνει τὰς πιθανότητας τῆς ἀπεριορίστου διαρκείας τοῦ γαιάνθρακος ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μέχρι τοῦδε παραγωγῶν του.

Κατὰ τὸ 1865 ὁ K. Jevons ἐδημοσίευσεν περιεργωτάτας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτας, ἐν αἷς ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ ἐν ἔτει 1871 κατανάλωσις τοῦ Ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος ἠθέλε φθάσει τὰ 118 ἑκατομ. Ἀλλ' ἐνῶ εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐλανθᾶσθη κατὰ μόνον 3 ἑκατομμύρια, τῷ 1866 κατέλαβε τὸ Ἀγγλικὸν κοινὸν τοιαύτη ἀνησυχία περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ἀνθρακορυχείων τῆς χώρας, ὥστε ἐδέησε ἵνα τὸ Κοινοβούλιον, καθὼς συνειθίζεται ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ λαῷ, ἐπιληφθῇ τοῦ κοινωνικοῦ τούτου ζητήματος. Ἡ ἐκ διαφορῶν ἐπισημοτήτων τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου διορισθεῖσα δεκαπενταμελὴς ἐπιτροπεία εἰργάσθη μετὰ τόσης βραδύτητος, ὅση ἦτο ἀναγκαία, ἵνα διατηρῆται τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα πάντοτε μεταίωρον. Ἐπὶ τέλους τὸν Ἰούλιον 1874 ἐδημοσίευσεν τὴν ἐκθεσὶν τῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ (μετὰ πολλοὺς ἐνδυασμοὺς διαφορῶν μελῶν) ἀνεβιβάσθη ὁ ἐν τῇ γῇ τῆς Ἀγγλίας ὑπάρχων ἀνθραξ εἰς 146 δισεκατομμύρια τόνων. Ποσότητος κολοσσαῖα, τὴν ὁποίαν εὐθὺς κατόπιν ἢ ἐν ταῖς ἐπιγενομέ-

ναις συζητήσεσι πρακτικὸς νοῦς ἐκαθάρισεν ὡς ἑξῆς. Ἐν πρώτοις ἐτέθησαν ἐκ μέσου 56 διλιούνια, τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξίς εἶναι προβληματική, στηριζομένη εἰς ἀπλὰς τῶν γεωλόγων ὑποθέσεις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιτροπεία ὑπελόγισε τὸν μέχρι βάθους 4 000 ποδῶν ὑπάρχοντα γαιάνθρακα, ἡ πρακτικὴ ἀπέδειξεν, ὅτι ἐκμετάλλευσίς ἐντὸς βάθους 2 700 ποδῶν ἐνεργεῖται εἰς θερμοκρασίαν ἴσην πρὸς τὴν τοῦ αἵματος (36° 67), ἐπομένως πᾶσα περαιτέρω βαθύτης θὰ ἀπέβαιεν κατὰ τὴν νῦν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης ὑπόθεσις σχεδὸν ἀδύνατος. Ἐπρεπε νὰ ἀνανεοῦνται τασάκις οἱ ἐργάται, ὥστε ὑπὸ κερδοσκοπικὴν ἔποψιν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τοῦ βάθους λόγων, ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἦτο καθαρὰ ματαιοπονία. Ἀφῆρέθησαν λοιπὸν 29 διλιούνια τόνων εἰς λογαριασμὸν τοῦ ἀπὸ 2 700—4 000 ποδῶν βάθους. Ἄλλ' ἀπεδείχθη ἐπίσης ἐκ πείρας μακρᾶς, ὅτι τὰ ἀνθρακωρυχεῖα διατελοῦσιν εἰς τὴν ἀκμὴν των μέχρι βάθους 1700 ποδῶν. Πᾶσα περαιτέρω εἰσχώρησις ἐν τῷ φλοιῷ τῆς γῆς συνεπάγει τοιαύτας δαπάνας, ὥστε ἐπὶ τέλους φθάνει ἐν ὅριον, εἰς ὃ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα σταματᾷ ἐξ ἀνάγκης. Ἀπὸ τοῦ ὁρίου λοιπὸν τούτου μέχρι τῶν 2 700 ποδῶν ὑπελογίσθησαν 22 διλιούνια τόνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσίς δὲν συμφέρει. Τοιουτοτρόπως ἡ ποσότης, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιτροπεία τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου ὥρισεν εἰς 146 διλιούνια, καταβιβάζεται εἰς 39 διλιούνια. Ἐὰν οὕτως ἐξακολουθῇ ἡ κατανάλωσις κατὰ τὸ μέτρον τῆς μέχρι σήμερον προοδευτικῆς τάσεως αὐτῆς, τὰ Ἀγγλικά ἀνθρακωρυχεῖα θέλουσιν ἐξαντληθῆ μετὰ 72 ἔτη! Ἐχουσι λοιπὸν καὶ αἱ ἀποθῆκαι τῆς γῆς τὰ ἀναγκαῖα ὄρια αὐτῶν. Ὅταν δὲ ὁ χρόνος δὲν εἶναι μόνον νόμισμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ταχύτερον τοῦ κόσμου ρευστόν, ὃ ἐν Ἀγγλίᾳ πανικὸς τῶν γαιανθράκων φόβος δύναται εὐκόλως νὰ ἐξηγηθῇ.

Εἰς τὸ φαινόμενον τῆς ὑπερτιμῆσεως τοῦ γαιάνθρακος αἱ δαπάναι τῆς καλλιεργείας τῶν Ἀγγλικῶν ἀνθρακωρυχείων ἐξασκοῦσι ἰδιαιτέραν ἐπιρροήν. Ἐγκεῖται εἰς τὴν φύσιν τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, ἵνα ὁ ἄνθρωπος ἀποτείνηται κατὰ πρῶτον εἰς τὰ εὐκολώτερα καὶ ἀφθονώτερα. Καθ' ὅσον

ταῦτα ἐλαττοῦνται, κατὰ τοσοῦτον προβαίνει ἡ καλλιέργεια καὶ ἐπὶ τῶν διατελούντων ὑπὸ ἀτυχεστέρους ὄρους. Ὁ νόμος οὗτος τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐφηρμόσθη κατὰ γράμμα ἐπὶ τῶν Ἀγγλικῶν ἀνθρακωρυχείων. Εἶναι δὲ πρόδηλον κατὰ πόσον ἡ μετάβασις αὕτη συνοδεύεται ὑπὸ μεγάλων δαπανῶν. Ἐκαστος οὕτω δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τῶν διαστάσεων τῆς οἰκονομικῆς ταύτης περιστάσεως, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἀγγλικῶν γαιανθράκων κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου μέχρι τῆς ἐν ταῖς παραλίαις ἀγοραῖς ἐκθέσεως αὐτῶν. Ὁ Κ. Hunt ὑπελόγισεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἰς 61 ἑκατομ. λίρ. στερλ. τούτέστι 2 1/2 διλιούνια δραχμῶν!

Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα τῶν μισθῶν δὲν εἶναι ἀσχετον πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν γαιανθράκων. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς (1867) ὁ Ἀγγλικὸς νόμος ἀνεγνώρισε τοὺς εἰς ἀπεργίαν συνεταιρισμοὺς τῶν ἐργατῶν (Trade-Unions), τὸ ὄπλον τοῦτο ἔδειξε τοιαύτην πειθαρχίαν πρὸς τοὺς εἰδότας τὴν χρῆσιν του, ὥστε δὲν δύναται πλέον νὰ προχωρήσῃ ἡ ἐπιχειρηματικὴ ἐν Ἀγγλίᾳ μηχανὴ ἄνευ κοινῆς μεταξὺ ἰδιοκτῆτου, κεφαλαιούχου καὶ ἐργάτου συνενόσεως. Πᾶσα δυσκολία καὶ χρονοτριβὴ περὶ τὴν συνενόησιν ταύτην σταματᾷ τὴν παραγωγὴν καὶ ἐλαττόνει τὴν προσφορὰν ὑπῆρξαν δὲ ἀπεργίαι (χάρις εἰς τὴν προκατάρτισιν ἰσχυροῦ ταμείου βοηθημάτων πρὸς τοὺς συνεταιίρους) μεγάλης διαρκείας, καθὼς π. γ. ἡ τοῦ Birmingham ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους! Τοιουτοτρόπως ἐνῶ ἡ πρόοδος τῶν ἀναγκῶν τῆς ζήτησεως ἐξακολουθεῖ, ἡ τιμὴ τοῦ γαιάνθρακος ἀναβαίνει ὑπὸ τὴν πίεσιν δύο δυνάμεων, διότι αὐξάνει ἡ παραγωγικὴ δαπάνη, ὑψουμένου τοῦ ἡμερομισθίου, καὶ οἱ καταναλωταὶ ζητοῦσι πλείονα τῶν ὄσων ἢ βραδύτης τῆς συνενόσεως καθυστέρησε. Τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ἐντὸς 15 ἡμερῶν ὑπερτίμησις τοῦ γαιάνθρακος ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ 8—10 σελ. τὸν τόνον. Ἡ δὲ ὑπερτίμησις αὕτη κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Κ.

William Armstrong ἰσοδυναμεῖ πρὸς φόρον ἐνιαύσιον 44 ἑκατ. λιρ. στερ. ἤτοι $1 \frac{1}{3}$ διλιούν. δραχμῶν!

Ἡ ὁδὸς, εἰς ἣν ὁ Ἀγγλικὸς γαιάνθραξ εἰσῆλθε, δὲν δύναται νὰ τροποποιηθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ καλλιέργειας ἐτέρων ἀνθρακούχων τῆς γῆς στρωμάτων. Ἀντὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι καταλαβόντος τὰ πνεύματα μεταλλευτικοῦ ἐπ' ἀργυρούχῳ μολύβδῳ πυρετοῦ, θὰ προετίμων γενναιοτέραν δόσιν ὑπὲρ τῶν ἀνθρακωρυχείων. Ἐὰν ἡ μόρφωσις τῶν ἀνθρακοφόρων στρωμάτων ὀφείλεται εἰς τὴν ἀφθονον βλάστησιν τῶν παναρχαίων ἐποχῶν καὶ εἰς τὴν ἀποταμίευσιν αὐτῶν ἐκεῖ ἔνθα τὰ συνεσώρευσεν ἡ φορὰ τοῦ ὕδατος, ἡ ἀπέναντι τῶν Τροπικῶν γεωγραφικῆ θέσις τῆς ἡμετέρας χερσονήσου καὶ αἱ διὰ τῶν ὑψωθέντων ὀρέων κατατομαὶ αὐτῆς εἰς διάφορα κοιλάματα ἐγγυῶνται τὴν ὑπαρξιν τοιούτων ἀποταμιεύσεων εἰς σπουδαῖον τῷ ὄντι βαθμὸν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς διευθύνσεως ὄλων σχεδὸν τῶν ἄκρων τῆς καθ' ἡμᾶς ξηρᾶς πρὸς τὴν θερμότεραν τῆς παναρχαίας βλάστησεως ζώνην. Τοιουτοτρόπως ἐὰν π. χ. ἐντεῦθεν τοῦ Πάρνηθος ὑπάρχουσι σημεῖα ἀσθενοῦς ἀνθρακοφόρου στρώματος, οὐδὲν παράδοξον, ἂν πρὸς τὴν Βοιωτικὴν ὄψιν αὐτοῦ συνεσωρεύθησαν ποσότητες ἀφθονώτεραι. Ἀπὸ τῆς Λαμίας δὲ μέχρι τοῦ τελευταίου πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἄκρου τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου τοιαῦτα συμπτώματα δὲν λείπουσι. Διάφοροι αἰτήσεις περὶ παραχωρήσεως ἀνθρακοφόρων μεταλλείων ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην πολλὴν σημασίαν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ βεβαιότερα ἔρευνα ἦτο ἔργον κυβερνητικόν. Εἶναι δὲ τοιαύτη ἡ ἀνάγκη τῶν νεωτέρων χρόνων, ὥστε ἄνευ ἀνθρακος μεγάλοι πρόοδοι δὲν εἶναι πλέον δυναταί.

Μεταξὺ τῶν παρ' ἡμῶν ἐν Κύμῃ, Μαρκοπούλῳ, Ζωοδόχῳ Πηγῇ καὶ Μίλεσῃ καλλιεργούμενων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνθράκων τῆς γῆς, ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἄξιοι οἱ τῆς Κύμης καὶ οἱ τοῦ Μαρκοπούλου, ἀνήκοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ξυλιτῶν (lignites) καὶ δυνάμενοι ἐν πολλοῖς νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἔλλειψιν τοῦ Ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος. Ὁ Κ. Sauvage θεωρεῖ τοὺς ἀνθράκας τοῦ Μαρκοπούλου

ὡς ὑποδεεστέρους τῶν τῆς Κύμης, δυναμένους νὰ συγκριθῶσι πρὸς ἀπλὴν ξυλείαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Κυμαίους, διαίρει αὐτοὺς εἰς δύο κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀτάκτων, στιλπνῶν καὶ ὀσάκις θραύονται, χρώματος φαιοῦ ἀμαυροῦ, πυκνότητος δὲ οὐχὶ μικρᾶς· ἡ δὲ εἶναι ἐλαφροτέρα, καὶ ἀπαντᾶται εἰς ὄγκους μᾶλλον συμπαγεῖς, οἵτινες θραυόμενοι φαίνονται λαμπρότεροι καὶ κογχυλιοειδεῖς, δεικνύοντες ἐνίοτε ἴνας καὶ ἰστὸν ξυλώδεις. Συγκρινομένη ἡ πρώτη κατηγορία πρὸς τοὺς μετρίας ποιότητος γαιάνθρακας παρέχει τὸ ἥμισυ τούτων θερμογόνον ἀποτελεσμα· διπλασία λοιπὸν ποσότης ἐκ τοῦ ἀνθρακος τούτου ἀπαιτεῖται, ἵνα ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται διὰ μετρίου Ἀγγλικοῦ. Ἡ δευτέρα ποιότης τοῦ ἀνθρακος τοῦ Κύμης εἶναι καθαρῶτερα καὶ περιέχει στάκτην ὀλιγωτέραν· ἡ θερμογόνος δύναμις τῆς φθάνει μέχρι 60 ἑκατοστῶν, τούτεστι 100 χιλιόγραμμα τοῦ Κυμαίου τούτου ἀνθρακος ἀξίζουσι 60 χιλιόγραμμα καθαροῦ ἀνθρακος. Προσεγγίζει λοιπὸν γαιάνθρακας τινὰς μετρίας ποιότητος καὶ ἀπέναντι τοῦ καλλιτέρου Ἀγγλικοῦ εἶναι ὡς $1 : \frac{2}{3}$. Κατὰ τὸν Κ. Sauvage ἡ δευτέρα ποιότης δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς καμίνους τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων. Πράγματι δὲ ὁ Κ. Lauriston, δοκιμάσας ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἀτοκινήτου Rubis, ἀπεφάνθη, ὅτι, ἐπὶ ἴσης ποσότητος $\frac{1}{4}$ τόνων ἀνθρακος, ὁ μὲν τῆς Κύμης ἐκίνησε τὴν μηχανὴν τοῦ πλοίου του ἐπὶ 7 ὥρας καὶ 20 λεπτά, ὁ δὲ Ἀγγλικὸς ἐπὶ 12 ὥρας. Ἡ ἀναλογία λοιπὸν εἶναι ὡς $\frac{2}{3} : 1$. Ἐκ τῶν δύο τοῦ Κυμαίου ἀνθρακος ποιότητων ἡ χειροτέρα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς μηχανικὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κατανάλωσιν, τῆς δὲ καλλιτέρας ποιότητος ἡ ἀνάμιξις μετ' ἀνθράκων τῆς Ἀγγλίας παρέχει πολλὰς ἐλπίδας μείζονος χρησιμοποίησεως τοῦ Ἑλληνικοῦ προϊόντος.

Ἡ τιμὴ, εἰς ἣν ὁ ἐγχώριος ἀνθραξ ἐπωλήθη ἐν Πειραιεῖ (δρ. 20—38), εἶναι ἰσχυρὸν ἐλατῆριον εἰς περαιτέρω ὠθησὶν τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ. Τίς οἶδε, ἂν δὲν ἀποτελῇ τὴν βροφὴν ἐτέρου ἀνθρακος μᾶλλον κατεργασμένου; Ὅπως-

δήποτε όταν ἡ γοητεία τῆς τήξεως τοῦ Ἑλλ. σιδήρου ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτῆς, ὁ ἀνθραξ τῆς Κύμης ὠμίλει τὴν ἀθῶαν γλῶσσαν του εἰς ὧτα μὴ θελόντων νὰ ἀκούσωσι λόγον περὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ. Ἐλθεν ὁμως νῦν ἐποχὴ, χάρις εἰς τὴν κρίσιν τῶν Ἀγγλικῶν ἀνθρακωρυχείων, ἵνα πληρώσῃ ἡ γενναιότης τῆς φύσεως καὶ τῆς τύχης τὰ μεγάλα τῆς πλάνης ἔξοδα.

ΠΕΡΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

(Συνέχεια· ἴδ. φυλ. Ε΄.)

4. Νομοθετικὴ ἀσφάλεια τῶν πρὸς συντήρησιν τῶν ἐφημερίων πόρων.

Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἐχορηγήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ προνόμια τινα, ἔτι δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία διέταξε καὶ ἡ πολιτικὴ νομοθεσία ἐπεκύρωσε τὰ κατ' ἀρχὴν ἀνεκποίητον τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, πρᾶγμα οὐδενὸς ἦτοτον συντελοῦν εἰς διατήρησιν τῶν σπουδαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν πόρων. Ἀλλὰ περὶ τούτων δὲν προτιθέμεθα νὰ ποιήσωμεν ἐνταῦθα λόγον· ἡ προαίρεσις ἡμῶν εἶναι νὰ δείξωμεν πῶς οἱ πόροι τῶν ἐνοριῶν ἀπαξ ὀρισθέντες ἐπαρκεῖς δύνανται νὰ μένωσι τοιοῦτοι ἐσαεὶ. Ὡς μνημονεύουσι πάντως οἱ ἀναγνώσται, εἶπομεν ἤδη πρότερον ὅτι ἡ ἀπορία δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἔλλειψις πόρων, ἀλλὰ κακὴ αὐτῶν οἰκονομία, ὡς μίαν δὲ τῶν συνηθεστάτων περὶ τὴν χρῆσιν τῶν πόρων κατάχρησιν ἐδείξαμεν τὴν διανομὴν τῶν εἰς τοὺς ἀναγκαίους ἐπαρκῶν πόρων εἰς πλείονας καὶ περιττεύοντας ἀνεπαρκῶς. Κατὰ τοῦ τοιούτου κινδύνου προτινομεν ἐνταῦθα νομοθετικὰ τινα μέτρα τάδε.

Ἐπὶ πᾶσι πρέπει νὰ ἀποκαταστῇ ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια ἐν τῇ σχέσει τῶν κατωτέρων κληρικῶν πρὸς τὰς θέσεις αὐ-

τῶν. Κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν καθὼς οὐδεὶς τῶν κληρικῶν δύναται νὰ χειροτονηθῇ ἀπολύτως οὕτω οὐδὲ νὰ ἦναι δύναται τις κληρικὸς ἀπολύτως ἦτοι ἀνευ ἐκκλησίας δεδομένης αὐτῷ εἰς κύκλον ἐνεργείας· τοῦτο δὲ διότι ἡ ἱερωσύνη δὲν εἶναι τιμὴ τις, ἀλλ' ἀληθῆς ἐξουσία κατὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὁ κληρικὸς ἄρα κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν δὲν δύναται νὰ παυθῇ ἀπὸ τῆς θέσεως ἣν ἔχει εἰς ἐνεργειαν τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, εἰ μὴ ἀποστερούμενος ἅμα καὶ αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης διὰ καθαιρέσεως. Πλὴν τῆς καθαιρέσεως μόνῃ ἢ ποινῇ τῆς ἀργίας ὁρᾷ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κληρικοῦ, ἀλλ' ἡ ἀργία, εἴτε πρόσκαιρος εἶναι εἴτε χρονία δὲν εἶναι κυρίως εἰπεῖν παύσις, ἦτοι χωρισμὸς ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐκλήθη ὁ κληρικὸς νὰ ἐνασκῇ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῆ ἀπαγόρευσις τῆς ἐνεργείας αὐτῆς.

Πλὴν τῆς παύσεως ἣτις εἶναι οὕτω καταργητέα ὡς ἀντικανονικὴ πρέπει νὰ ἀποκαταστῇ ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια καὶ ἐν ταῖς μεταθέσεσι. Κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην δηλονότι κανονικὴν ἀκρίβειαν ἡ μετάθεσις ὄχι μόνον κατ' ἀρχὴν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι εἶναι κατὰ θεμελιώδεις κανονικὰς ἀρχὰς ἀδύνατός τις. Ἐν τούτοις ἡ Ἐκκλησία συνεχώρησε τὰς μεταθέσεις τῶν κληρικῶν ἐξαιρετικῶς καὶ διὰ σπουδαίους λόγους, ἡ ἐπικρατήσασα δὲ καὶ ἔτι ὡς ἰσχύουσα θεωρητέα τάξις ἐπὶ μεταθέσεων εἶναι, ὅτι καὶ ὅταν ἐξαιρετικῶς συγχωρῶνται αὗται, οὐδέποτε οὐδαμῶς ἄκοντος τοῦ μετατιθεμένου πρέπει νὰ γίνωνται. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως οὐδεὶς ἐκὼν προτιμᾷ τὸ χειρόν, μόνον ὅταν ἡ μετάθεσις εἰς προαγωγὴν ἱκανῶν εἰς κρείσσονας χηρυσάσας θέσεις συντείνῃ, δύναται νὰ ἦναι συγχωρητὴ καὶ νόμιμος.

Ἡ ἀποκατάστασις τῆς κανονικῆς ἀκρίβειας εἶναι μὲν καὶ καθ' ἑαυτὴν λίαν ἀσπαστὴ, εἶναι δὲ ἅμα ἀναγκαιοτάτη πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν διὰ τοὺς δε τοὺς λόγους. Πρῶτον μὲν διότι ἄλλως μετὰ τὴν κατὰ τὴν προηγουμένην § τοῖς ἐπισκόποις χορηγηθησομένην πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν κληρικῶν οὗτοι θὰ καταστῶσι ὄμμα τῆς αὐθαιρε-

σίας ἀχρείων ἐνίοτε ἐπισκόπων, οὕτω δὲ ἡ προσέλκυσις ἐλ-
λογίμων καὶ χρηστῶν εἰς τὰς τάξεις τῶν κληρικῶν ἔσται
ἐπίσης ἀδύνατος ὡς καὶ σήμερον. Ἐπειτα δὲ, ὡς θὰ ἴδωμεν
ὀλίγον ὕστερον, μόνον δι' αὐτῆς τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς
ἀκεραιότητος τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων προτεινόμενα μέ-
τρα θὰ δύνωνται νὰ ἦναι ἐνεργοῦ δυνάμεως.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς ἀκριβείας πρέπει
πρώτιστα νὰ ὀρισθῇ νομοθετικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνοριῶν
καὶ τῶν κατ' αὐτάς ἐφημερίων, ἀφοῦ οὗτος πρότερον περιο-
ρισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἀναγκαίου· ἡ τήρησις δὲ τῶν
διατάξεων τούτων νὰ ἐπιβληθῇ αὐστηρότατα καὶ νὰ ἀπο-
κοπῇ πᾶσα μεθοδεία πρὸς ὑπεκφυγὴν αὐτῶν.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι δύνανται νὰ εὐ-
ρεθῶσιν ἐπίσκοποι ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τόσον ἐπιλή-
σμονες τῆς ἱεραῆς αὐτῶν κλήσεως, ὥστε διὰ τῆς ἀθετήσεως
τῶν περὶ ἀριθμοῦ ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων διατάξεων ἀνήνυ-
τον νὰ ἐπάγωνται τῇ Ἐκκλησίᾳ ζημίαν. Διὰ τοῦτο ἐσμὲν
βεβαιότατοι ὅτι οὐδεὶς εὐρεθήσεται ἐπίσκοπος ὅστις νὰ ἀρ-
νηθῇ τὴν ἀποδοχὴν τῶν αὐστηρῶν πῶς τούτων τῶν μέτρων
ἢ καὶ νὰ πολεμήσῃ αὐτά. Ἐὰν μὲν ταῦτα εἶναι αὐστηρό-
τατα κατὰ τοῦ προαιρουμένου ἐλευθερίαν εἰς τὸ κακόν, δι' ἐ-
κεῖνον ὅμως, ὅστις οὐδὲ καθ' ὑπόνοιαν ἐπιθυμεῖ νὰ πιστεύωσι
περὶ αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι ὅτι δύνανται ποτε ἡ ἀδικία νὰ γένη-
ται αὐτῷ ἀσπαστή, δι' ἐκεῖνον εἶναι ἐλαφρότατα καὶ μὴ ὑπάρ-
χοντα. Ἐν τούτοις εἶναι ἀπαραίτητα καὶ πρέπει νὰ προη-
γηθῶσι πάσης περὶ οικονομικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐφη-
μερίων φροντίδος. Διότι, ἀφοῦ πρὸς τοιαύτην τινὰ οἰκονο-
μίαν δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐλευθεριό-
τητα Κυβερνήσεως καὶ πιστῶν, θὰ ἦτο καθαρὰ εὐήθεια ἐὰν
οὗτοι ἐχορήγουν ὀβολὸν πρὸς ὑπόθεσιν μὴ ἐντελῶς ἐξη-
σφαλισμένην ἐκ τῶν προτέρων κατὰ φανερῶν καταχρήσεων,
θὰ ἦτο δὲ καθαρὰ παρ' ἡμῶν κακοήθεια νὰ θελήσωμεν νὰ
παραπείσωμεν αὐτοὺς πρὸς ἀσκοπωτάτας γεγναιοδωρίας.

Ἐὰν παρ' ἡμῶν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν περὶ ἀριθμοῦ ἐνοριῶν
καὶ ἐφημερίων ὀρισθησομένων προτεινόμενα μέτρα εἶναι τάδε.

Ὅσακις ἂν ἐπίσκοπος χειροτονήσῃ ἢ διορίσῃ ἐφημέριον
ὑπεράριθμον ἢ συστήσῃ ἐνορίαν ὑπεράριθμον, οἱ ἐφημέριοι
ἢ οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν βλάπτονται καὶ μειοῦν-
ται οἱ πόροι διὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐπισκόπου πράξεως νὰ
δικαιῶνται νὰ διεκδικῶσι τὴν ἀκεραιότητα τῶν πόρων αὐ-
τῶν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἐὰν ἀπο-
δειχθῇ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὄντως παρέβη τὰ νενομοθετημένα,
τότε νὰ ἀκυρῶται μὲν αὐτοῦ ἡ πρᾶξις νὰ καταδικάζηται
δὲ εἰς τὰ ἔξοδα καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐνὸς τετάρτου
τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ χάριν τοῦ ὑπεραρίθμως χειροτονηθέντος ἢ
διορισθέντος κληρικοῦ, μέχρις ὅτου κενωθῇ νόμιμος θέ-
σις καὶ διορισθῇ οὗτος ἐν αὐτῇ. Μετὰ δευτέραν κατάσχεσιν
τοῦ αὐτοῦ ἢ καὶ ἐτέρου τετάρτου τοῦ μισθοῦ τοῦ ἐπισκό-
που, νὰ λαμβάνῃ οὗτος τὴν σύνταξιν αὐτοῦ τιθέμενος εἰς
ἀργίαν καὶ ἄλλου ὑποκαθισταμένου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν
αὐτοῦ.

Νῦν εἶναι σαφές πῶς ἡ ἀποκατάστασις τῆς κανονικῆς
ἀκριβείας διὰ τοῦ κανονισμοῦ τῶν μεταθέσεων καὶ τῆς κα-
ταργήσεως τῶν παύσεων δύναται νὰ συντείνῃ εἰς διατήρη-
σιν τῆς ἀκεραιότητος τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων. Διότι
πρῶτον μὲν, ἐνόσω οἱ ἐπίσκοποι δύνανται ἄνευ λόγου ἢ
ἐνεκα κενῶν λόγων νὰ παύωσι ἢ νὰ μεταθέτωσι πρὸς ποι-
νήν εἰς ὑποδεεστέρας θέσεις τοὺς ἐφημέριους, οὐδέποτε θὰ
δυνηθῶσι οὗτοι νὰ διεκδικῶσι τὴν ἀκεραιότητα τῶν πόρων
αὐτῶν χωρὶς νὰ μὴ ἐπισύρῃσι ἄλογον καὶ ἀμείλικτον τὴν
ὀργὴν καὶ ἐκδίκησιν τοῦ ἐπισκόπου· φοβούμενοι δὲ τὴν παῦ-
σιν ἢ μετάθεσιν εἰς χείρονα θέσιν θὰ ἀνέχωνται τὴν διαί-
ρεσιν τῶν πόρων, οὕτω δὲ τὰ πράγματα θὰ ἐπανεέλθωσιν εὐ-
θὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἢ καὶ χείρονα θέσιν. Ἐπειτα δὲ ἀποκό-
πεται οὕτω πᾶσα μεθοδεία πρὸς δολίευσιν τοῦ νόμου.

Εὐρέθησαν ἐπίσκοποι, οἵτινες πρὸς ὑπεκφυγὴν τῶν περὶ
διαίρεσεως ἐνοριῶν κλπ. Β. διατάγματος ἰδρὺ τί ἐμηχανή-
σαντο. Ἐὸ Β. διάταγμα, εἶπον, ὀμιλεῖ μόνον περὶ χειροτο-
νίας νέων ἐφημερίων. Νέοι ἐφημέριοι δὲν πρέπει νὰ χειρο-
τονῶνται, εἰ μὴ ὅταν ὑπάρχωσι οἱ ὅροι τοῦ διατάγματος.

Ἀλλὰ τὸ διάταγμα δὲν κωλύει τὴν διὰ διορισμοῦ πεπαυμένων ἢ διὰ μεταθέσεως αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφημερίων. Ἐκτοπιζομένων λοιπὸν χειροτονημένων διὰ μεταθέσεως εἰς ἄλλας ἐκκλησίας ἐκενοῦντο θέσεις καὶ καταρτίζετο πάλιν ἀριθμὸς οἰκογενειῶν ὁ ἀπαιτούμενος πρὸς χειροτονίαν νέων. Οὕτω ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν κληρικῶν ἠὔξησεν ἴσως ἐνιαχοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἐγένοντο πλείονες τῶν πρώην ὑπαρχόντων, πάντως οἱ νῦν ὑπάρχοντες εἶναι πλείονες ἢ ὅσοι κατὰ τὸ περὶ διαιρέσεως ἐνοριῶν Β. διάταγμα ἔπρεπε νὰ ᾧσι. Διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ὅμως τῆς κανονικῆς ἀκριβείας, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἅπασαι αὐταὶ αἱ μεθοδεῖαι ἀποκόπτονται πρόρριζαι.

B.

ΤΙΣ Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.

Αἱ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς οἰκονομίας τῶν ἐφημερίων δυνατὰ μέθοδοι εἶναι αἱ ἑξῆς. Ἐν πρώτοις ἢ λαμβάνεται ἢ πρόνοια παρὰ τῆς πολιτείας ἢ τῆς Ἐκκλησίας μόνης ἢ καὶ τῶν ἰδιωτῶν μόνων, ἢ καταβάλλεται κοινὴ φροντίς παρὰ πάντων. Ἐπειτα ἢ ἡ περὶ οἰκονομίας ἐφημερίων πρόνοια λαμβάνεται συγχρόνως περὶ πάντων τῶν ἐφημερίων, ἢ βαθμηδὸν καὶ διαδοχικῶς οἰκονομοιουμένων πρώτων τῶν ἐφημερίων τῶν πόλεων ὕστερον δὲ τῶν τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων, ἢ ἀπλῶς περὶ ἐκάστης ἐνορίας λαμβάνεται ἰδίᾳ χωριστὴ φροντίς. Τέλος ἢ καταρτίζεται ἀκίνητος περιουσία ἢ μόνον κινητὴ καὶ μάλιστα χρηματικὴ καὶ ἢ χορηγεῖται τοῖς ἐφημερίοις ἐκάστοις μισθὸς ἢ δίδονται εἰς χρῆσιν αὐτῶν πρόσοδοι διαρκεῖς. Αὗται εἶναι αἱ καθ' ἡμᾶς δυνατὰ λύσεις τοῦ ζητήματος· περὶ ἐκάστης ποιοῦμεν ἰδίᾳ χωριστὸν λόγον καὶ συνιστῶμεν τὴν δοκοῦσαν ἡμῖν κρατίστην. Ἀρξώμεθα ἀπὸ τῆς τελευταίας τάξεως.

1. Πρέπει νὰ καταρτισθῇ κινητὴ ἢ ἀκίνητος περιουσία, πρέπει οἱ ἐφημεριοὶ νὰ μισθοδοτῶνται ἢ νὰ ἔχωσι διαρκεῖς πρόσόδους.

Ἐκ τῆς καθόλου ἐπιστήμης τῶν οἰκονομικῶν εἶναι γνω-

στὰ τὰ σχετικὰ προτερήματα καὶ αἱ ἐλλείψεις τῆς ἀκινήτου καὶ τῆς χρηματικῆς περιουσίας.

Αἱ ἀκίνητοι κτήσεις παρέχουσι μείζονα ἀσφάλειαν καὶ εἶναι ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένα εἰς σπατάλην, ἀλλ' εἶναι κατ' ἀνάγκην περιορισμένα εἰς μονοειδῆ παραγωγὴν μὴ φέρουσαν ἑκτακτὰ ἔξοχα κέρδη. Τὰ χρηματικὰ τούναντίον κεφάλαια δύνανται μὲν νὰ χρησιμεύσωσι εἰς παντοειδῆ παραγωγὰς, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ ἐκλέξῃ τὴν δοκοῦσαν προσοδοφορωτάτην καὶ ἐπικερδεστάτην, πλὴν διατρέχουσι καὶ κίνδυνον ὅχι μόνον κέρδη νὰ μὴ φέρωσι ἀλλὰ καὶ αὐτὰ νὰ ἀπολεσθῶσι, ἔτι δὲ ὅτι εὐκολώτατα δαπανῶνται εἰς σπατάλας.

Τοιαῦτα καθόλου τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τῆς ἀκινήτου καὶ χρηματικῆς περιουσίας. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅμως δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη περὶ τῆς ἐκλογῆς πολλὴ ἀμφιβολία. Διότι ἂν καταρτισθῇ χρηματικὴ περιουσία, τὰ μὲν ἐκ ταύτης καλὰ δὲν θὰ ἔχη ἢ Ἐκκλησία, καθόσον οὔτε νὰ διακινδυνεύηται πρέπει ἢ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία οὔτε πρέπουσι τῇ Ἐκκλησίᾳ παρακεκινδευμένοι τὸ παράπαν ἐπιχειρήσεις· διότι τὸ παρακινδυνεύειν δηλοῖ ἐκκλησίαν ποιεῖσθαι εἰς τὴν τύχην, τὸ νὰ ἀφίεται δὲ τις εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης δὲν εἶναι ἀκριβοῦς ἠθικῆς. Χωρὶς λοιπὸν νὰ ἀπολαύῃ ἢ Ἐκκλησία τῶν ἐξαιρετικῶν καλῶν τῶν κεφαλαίων δὲν θὰ ἔχη καὶ τὴν ἀδιάσειστον ἀσφάλειαν τῶν ἀκινήτων μάλιστα ἀγροτικῶν περιουσιῶν.

Τὸ ζήτημα ἂν πρέπει νὰ δοθῇ μισθὸς εἰς τοὺς ἐφημερίους ἢ νὰ ταχθῶσι διαρκεῖς πρόσοδοι εἰς διάθεσιν αὐτῶν δὲν συνεχεται ἀμέσως μετὰ τοῦ ἄρτι θεωρηθέντος, καθόσον καὶ μετ' ἀκινήτου κτηματικῆς ὡς καὶ μετὰ κινητῆς χρηματικῆς περιουσίας δύνανται κάλλιστα νὰ συνδυασθῶσι πρόσοδοι ἢ μισθός. Διότι καὶ ἐπὶ ἀκινήτου περιουσίας δύνανται αἱ πρόσοδοι νὰ ἀποταμιεύωνται εἰς χρήματα καὶ ἀπὸ τοῦ ταμείου νὰ διανέμονται τοῖς ἐφημερίοις ὑπὸ τὸ εἶδος μισθοῦ, καὶ ἐπὶ κινητῆς χρηματικῆς δύνανται νὰ ταχθῶσιν οἱ τόκοι τῶν παρὰ τραπέζην τινὶ λ. χ. ἢ ἀλλαχοῦ ἐντόκως κατατεθειμένων χρημάτων ἀμέσως εἰς τὴν διάθεσιν ὠρισμένων ἐφημε-

ρίων, χωρίς πρότερον νὰ συλλέγωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐκείθεν νὰ διαμοιράζωνται κατὰ πρότερον ταχθὲν μέγεθος μισθοῦ. Ὁμολογητέον ὁμῶς ὅτι μετ' ἀκινήτου κτηματικῆς περιουσίας κάλλιον συμβιβάζονται αἱ διαρκεῖς πρόσοδοι, ὡς μετὰ κινήτης χρηματικῆς ὁ μισθός.

Ἡ μισθοδοσία ἔχει τὰ καλὰ αὐτῆς. Πρῶτον καὶ κυριώτατον ὅτι ἐκ τῶν προτέρων δίδει τὴν βεβαιότητα περὶ ὠρισμένου ποσοῦ· τούτο, δ' ἔχων τις τὴν βεβαιότητα δύναται κάλλιον καὶ ἀκριβέστερον νὰ οἰκονομῇ καὶ κανονίζῃ τὰς δαπάνας αὐτοῦ. Ἄλλο καλὸν οὐχὶ οἰκονομικὸν ἀλλ' ἐκκλησιαστικὸν τὸδε, ὅτι ἐπὶ μισθοδοσίας καὶ τάχιον καὶ ἀσφαλέστερον δύνανται νὰ ἐπιβάλλωνται αἱ πειθαρχικαὶ ποιναί, περὶ ὧν τῆς ὠφελείας ἐγένετο ἐν τῷ πρώτῳ μέρει λόγος. Ἄλλ' ἔχει μείζονά τὰ κακὰ καὶ πρῶτον τούτων ὅτι ἡ μισθοδοσία ἵνα ᾖ πάντοτε δικαία καὶ ἀξιοπρεπῆς πρέπει νὰ συµμεταβάλληται πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον. Ὡς γνωστὸν πολλοῖς, ὑπάρχει κανὼν ἢ νόμος ἐν τῷ οἰκονομικῷ κοινωνικῷ βίῳ, καθ' ὃν ὅσω μείζων ἢ οἰκονομικὴ πρόοδος τόσον ἢ ἀξία τῶν χρημάτων ἐκπίπτει, τόσον δὲ τὰ ὄνια, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἄρα, ὑπερτιμῶνται. Ἄν λοιπὸν, μεταβληθείσης τῆς ἀναλογίας μεταξὺ χρημάτων καὶ ὄνιων, ὁ μισθὸς μένει οὐδὲν ἥττον ὁ αὐτός, τότε ὁ μισθοδοτούμενος διατρέχει βέβαιον κίνδυνον δυστυχίας. Πῶς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ λόγου ἅς χρησιμεύσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ μισθοῦ τῶν πολιτικῶν παρ' ἡμῖν ὑπαλλήλων, ὅστις ἄλλοτε ἐπαρκῆς καὶ ὁπῶσοῦν ἀξιοπρεπῆς, τὴν σήμερον δὲν καλύπτει οὐδὲ τὰς ἀπολύτους τῶν ὑπαλλήλων ἀνάγκας. Ἄλλο κακὸν τῆς μισθοδοσίας ἄμεσος οἰκονομικὴ ζημία. Διότι τὸ νὰ ἀποταμιεύωνται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πρόσοδοι εἰς κοινὸν ταμεῖον καὶ ἐντεῦθεν νὰ διανεμῶνται ὑπὸ τὸ εἶδος μισθοῦ, ταῦτα εἶναι πράξεις δαπανηραὶ· καθόσον πρὸς τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἀπαιτοῦνται πρόσωπα, εἰσπράττοντα, διανεμόντα καὶ ἕτερα ἐξελέγχοντα καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ τὰς πράξεις, αἱ χρηματικαὶ δ' ἀμοιβαὶ τῶν προσώπων τούτων εἶναι δαπάναι εἰς βῆρος τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Διὰ τῆς παραχωρήσεως ὠρισμένων προσόδων εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ἐφημερίων τὰ δύο τῆς μισθοδοσίας κακὰ, περὶ ὧν ἐγένετο ἄρτι λόγος, ἐκλείπουσι, ἰδίᾳ μάλιστα ὅταν αἱ πρόσοδοι εἶναι ἀκινήτου περιουσίας. Διότι πρῶτον μὲν οἱ καρποὶ καὶ τὰ κέρδη τῆς ἀκινήτου περιουσίας εἶναι ὄνια, ὧν ἡ τιμὴ συμβαδίζει μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ γενικῇ ὑπερτιμήσει, ἔπειτα δὲ ἐλλειπούσης τῆς μεσαζούσης φροντίδος καὶ ἐνεργείας τοῦ ταμείου ἐλλείπουσι καὶ αἱ δαπάναι αἱ βαρύνουσαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καθόλου. Ὁ ἐφημέριος κατέναντι τοῦ ἀκινήτου κτήματος θὰ ἔχη, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὰ δίκαια καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ καρπωτοῦ, θὰ ἐπιμελῆται δὲ αὐτοῦ μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὡς ἐν γένει οἱ ἰδιῶται οἱ ἄμεσον ἔχοντες συμφέρον ἐπὶ τῶν καρπῶν τῶν κόπων αὐτῶν. Τὰ σπουδαῖα λοιπὸν τῆς μισθοδοσίας κακὰ ὄχι μόνον δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ παραχωρήσει προσόδων ἀλλὰ καὶ μεταβάλλονται εἰς προτερήματα. Ἄλλὰ καὶ τὰ καλὰ ἅτινα ἀνεφέρομεν ὑπὲρ τῆς μισθοδοσίας οἰκονομοῦνται καὶ διὰ τούτου τοῦ συστήματος εἰ καὶ ἀτελέστερον πως. Διότι πρῶτον μὲν ὅτι ἐπὶ τάξεως ὠρισμένων προσόδων ἡ ἐπιβολὴ πειθαρχικῶν ποινῶν δὲν εἶναι λίαν δύσκολος μάρτυς ἔστω αὕτη ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν μέρει, αἵτινες ἀμφότεραι πρόσόδους χορηγοῦσι κατὰ κανόνα εἰς τοὺς ἐφημερίους καὶ ὁμῶς καὶ κάλλιστα ἐφαρμόζουσι τὰς πειθαρχικὰς ποινὰς, οἷας ἔμπροσθεν αὐτὰς ἐξεθέσαμεν. Ἐπειτα δὲ καὶ περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν προσόδων δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη ἀβεβαιότης καὶ ἡ ὑπάρχουσα θὰ ἰσοζυγίζεται διὰ συμψηφισμοῦ πλουσιῶν καὶ ἀκάρπων ἐτῶν, παραλειπομένου τοῦ σπουδαιότερου προτερήματος ὅτι δι' ἐπιμελεστέρας καὶ μεθοδικωτέρας καλλιέργειας αἱ πρόσοδοι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ αὐξήσωσι. Πλὴν τῶν καλῶν τούτων θὰ ἔχωμεν καὶ κοινωνικὴν ὠφέλειαν οὐχὶ ἀναξίαν λόγου. Ἡ οἰκονομία τῶν ἐφημερίων θὰ γίνηται ἐν ταῖς κόμαις καὶ τοῖς χωρίοις πρότυπον οἰκονομίας διὰ τοὺς ἀγροικότερους, καθόσον ἐξ αὐτῆς θὰ μανθάνωσιν οὗτοι ὅτι καὶ ἄνευ βλάβης ἢ οἰαςδὴποτε ἐκποιήσεως τοῦ κτήματος δύνανται νὰ ἐπιτυγ-

χάνονται καλὰ καὶ βέβαια κέρδη, ὅταν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἐφημέριοι καταστῶσι λογιώτεροι θὰ δύνανται οὗτοι νὰ ἦναι τοῖς χωρικοῖς καὶ διδάσκαλοι τελειότερων καλλιεργείας μεθόδων.

Καὶ περὶ μὲν καταρτισμοῦ ἀκινήτου ἢ κινήτης περιουσίας καὶ περὶ μισθοδοσίας ἢ τάξεως προσόδων εἰς τοὺς ἐφημέριους καὶ ὅτι συμφορώτερος ὁ καταρτισμὸς ἀκινήτου περιουσίας καὶ ἡ τάξις τῶν προσόδων ἀμέσως εἰς τοὺς ἐφημέριους εἴρηται, λοιπὸν δὲ θεωρῆσαι ἔτι τὰς δύο ἄλλας τάξεις τῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος μεθόδων. Λέγωμεν λοιπὸν ἐφεξῆς περὶ τῆς δευτέρας τεθείσης ἐν ἀρχῇ τάξεως λύσεων.

2. Πρέπει κοινὴ περὶ πάντων τῶν ἐφημερίων νὰ ληφθῆ
φροντίς ἢ χωριστή τις ;

Ἐὰν ὅρος τοῦ καλοῦ εἶναι τὸ εὐκτὸν μόνον τότε οὐδὲν εὐχερέστερον τῆς λύσεως τοῦ τεθέντος ζητήματος. Ἄλλ' ἔὰν ὅρος τοῦ καλοῦ εἶναι καὶ τὸ δυνατόν καὶ τὸ ὅτι τάχιον δυνατόν γενέσθαι, τότε τὸ ζήτημα λαμβάνει ἄλλοίαν πάντη μορφήν.

Ἀναμφιβόλως εὐκταῖον εἶναι νὰ ληφθῆ συγχρόνως κοινὴ περὶ πάντων τῶν ἐφημερίων φροντίς, ἀλλ' εἶναι αὕτη καὶ πραγματοποιητὴ; Κατὰ τὰς στατιστικὰς πληροφορίας τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν (1870) ὑπάρχουσι κληρικοὶ κοσμικοὶ ἐν Ἑλλάδι (ἐξαιρέσει τῶν μοναχῶν) 4,660. Ἐὰν εἰς ἕκαστον τούτων δοθῶσι κατὰ μέσον μέτριον ὅρον 1000 δραχ. κατ' ἔτος, θὰ ἔχωμεν κατ' ἔτος ἀνάγκην 4,660,000 δραχμῶν. Ἐὰν δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο κατὰ τὰ ἄρτι ρηθέντα πρέπει νὰ ἦναι πρόσοδος ἀκινήτου περιουσίας θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην κτηματικῆς περιουσίας ἀξίας 70 τοῦλάχιστον ἑκατομμυρίων. Ἀλλὰ πόθεν καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καταρτισθῆ τοιοῦτος χρημάτων ὄγκος; Ἀδύνατον, πρέπει νὰ ἐξευρεθῆ ἄλλη μέθοδος· τὰ πρὸς οἰκονομίαν τῶν ἐφημερίων δὲν πρέπει νὰ προσδιορισθῶσι πρὸς τὸν νῦν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν ἐφημερίων.

Εἶπομεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὅτι ἐπὶ πᾶσι πρέπει πρότερον νὰ κανονισθῆ ἀκριβῶς καὶ αὐστηρῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἐφημερίων. Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν γνώμη εἶναι ὅτι ἡ καταρτισθησομένη δι' οἰκονομίαν τῶν ἐφημερίων ἐκκλησιαστικὴ περιουσία πρέπει νὰ ἦναι ἐπαρκῆς καὶ ἀξιοπρεπῆς οὐχὶ πρὸς τὸν νῦν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν ἐφημερίων, ἀλλὰ πρὸς τὸν νόμιμον τοῦ κανονισμοῦ. Ἴνα ἐκφρασθῶμεν σαφέστερον, ὑποθεθῆσθω ἐν τινὶ κώμῃ ὑπάρχουσι τρεῖς ἐνορίαι καὶ δώδεκα ἐφημέριοι ἐν αὐταῖς, κατὰ δὲ τὸν ἐκδοθησόμενον κανονισμὸν αἱ ἐνορίαι θὰ ἦναι δύο καὶ τέσσαρες οἱ πάντες ἐφημέριοι, ἵνα λοιπὸν φέρωμεν βελτίωσιν τινὰ οἰκονομικὴν τῆς καταστάσεως τῶν ἐφημερίων καὶ βελτίωσιν διαρκῆ καὶ σπουδαίαν. δὲν πρέπει νὰ τάξωμεν προσόδους πρὸς τὸν σήμερον ὑπάρχοντα ἀριθμὸν ἐφημερίων· διότι ἄλλως ἢ δὲν θὰ φέρωμεν οὐδεμίαν ἐπαισθητὴν βελτίωσιν διὰ τὴν γλισχρότητα τῶν παροχῶν ἢ θέλοντες νὰ παράσχωμεν σπουδαίαν βοήθειαν δὲν θὰ δυνηθῶμεν διὰ τὸ ὑπέρογκον τῶν δαπανῶν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην αἱ παροχαὶ πρέπει νὰ προσδιορισθῶσι ἐπαρκεῖς καὶ ἀξιοπρεπεῖς ἀλλὰ πρὸς τὸν νόμιμον τοῦ κανονισμοῦ ἀριθμὸν, ἐπὶ τοῦ ὑποτεθέντος λοιπὸν παραδείγματος πρὸς δύο ἐνορίας καὶ τέσσαρας ἱερεῖς. Ἀφοῦ δὲ καταρτισθῆ ἢ πρὸς τὸν νόμιμον ἀριθμὸν τῶν ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων ἀναγκαία περιουσία δύναται αὕτη καὶ πρέπει νὰ τεθῆ εὐθὺς εἰς χρῆσιν τῶν νῦν ἐφημερίων. Αἱ πρόσοδοι αὐτῆς διανεμόμεναι εἰς δώδεκα ἱερεῖς θὰ παρέχωσι μικρὰν αὐτοῖς τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ οὕτως θὰ παρέχωσιν τινὰ, σὺν τῷ χρόνῳ ἐκλειπόντων τινῶν ἐκ τῶν νῦν ἱερέων καὶ μὴ ἀντικαθισταμένων ἢ βοήθεια θὰ γίνηται σπουδαιότερα καὶ τέλος ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίων περιορισθῆ εἰς τὸν νόμιμον τῶν τεσσάρων θὰ ἦναι ἱκανὴ καὶ οἶαν αὐτὴν εὐχόμεθα.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὸ πρὸς οἰκονομίαν τῶν ἐφημερίων ἀναγκαῖον ποσὸν μετριάζεται κατὰ πολὺ. Διότι ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίων προσδιορισθῆ διὰ τοῦ κανονισμοῦ εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος, ὡς ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει,

τότε εὐθὺς ἀντὶ 70 ἑκατομμυρίων θὰ ἔχωμεν ἀνάγκη μόνον 28 ἑκατομμυρίων. Πλήν τῆς σπουδαίας ταύτης οἰκονομίας διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου ἐν πρῶτοις δὲν ἀδικοῦνται οὐδὲ οἱ νῦν ὑπάρχοντες ἱερεῖς ἀλλὰ τούναντίον καὶ αὐτοὶ βοηθοῦνται πως καὶ δὴ κατ' ἀρχὰς οὐχὶ ὑπὲρ ἀξίαν, ἔπειτα δὲ οἱ νέοι χειροτονηθῆσόμενοι θὰ ἔχωσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀξιοπρεπεῖς πόρους, ἐπ' αὐτῶν δὲ θὰ δυνάμεθα καὶ δικαιούμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν σπουδαιότερα καὶ ἀνάλογα τῶν γενναιοτέρων παροχῶν προσόντα.

Ἄλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τῆς μεθόδου δὲν θὰ δυνηθῶμεν ἴσως εὐθὺς νὰ καταρτίσωμεν τὴν ὅλην ἀναγκαίαν περιουσίαν πρὸς οἰκονομίαν τῶν ἐφημερίων, τότε δὲ εἰς ταχυτέραν λύσιν τοῦ ζητήματος συντείνει τὸ ἔμπροσθεν προταθὲν περὶ τάξεως προσόδων εἰς τοὺς ἐφημερίους καὶ καταρτισμοῦ ἀκινήτου περιουσίας. Ἐπειδὴ ἡ τάξις ὠρισμένων προσόδων ἀμέσως εἰς τοὺς ἐφημερίους ἀπαιτεῖ χωριστὴν περιουσίαν κατ' ἐνορίας, ἔχοντες οὕτω νὰ καταρτίσωμεν χωριστὴν ἑκασταχοῦ ἐνοριακὴν περιουσίαν θὰ δυνάμεθα καὶ ἐπὶ μέρους μόνον τὸ πρῶτον νὰ ἐπιληφθῶμεν τῆς λύσεως. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ μέρους λύσιν δὲν πρέπει νὰ προτείνωμεν ἀπλῶς οὕτως ὅτι πρῶτον πρέπει περὶ πόλεων νὰ φροντίσωμεν καὶ ὕστερον περὶ κωμῶν καὶ χωρίων, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὸ δίκαιον καὶ πρέπον.

Τὸ δίκαιον πρέπει νὰ ἐξετασθῇ κατὰ τὴν πηγὴν τῶν εἰσφορῶν. Αἱ εἰσφοραὶ τοῦ κράτους πρέπει κατὰ δίκαιον λόγον νὰ διανεμηθῶσι ἀναλόγως εἰς ἀπάσας τοῦ κράτους τὰς ἐνορίας· διότι τὸ κράτος δὲν εἶναι τῶν πόλεων μόνον ἢ τῶν χωρίων, ἔπειτα δὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεισφέρει τοῦτο βαρύνει πάντας. Τὸ αὐτὸ πρέπει καὶ περὶ τῶν δήμων νὰ ρηθῇ· ὅ,τι καὶ οὗτοι ἕκαστοι συνεισφέρουσι πρέπει νὰ διανεμηθῇ ἀναλόγως εἰς ἀπάσας τὰς ἐνορίας τοῦ δήμου. Οἱ ἰδιῶται τούναντίον ἔχουσι πλήρη ἐλευθερίαν καὶ δύνανται τὰς ἀφιερώσεις αὐτῶν καὶ εἰσφοράς νὰ ποιήσωσιν ὠρισμένως εἰς τὴν δεῖν ἢ ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν, ἐνθα δὲ ἐλευθερία ἐκεῖ ἐξετάζεται καὶ τὸ πρέπον καὶ ἀξιοπρεπές. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων οἷτινες

κατὰ κανόνα εἶναι πλουσιώτεροι τῶν χωρίων πρέπει καὶ γενναιότερον νὰ εἰσφέρωσι εἰς ἀξιοπρεπῆ προίκισιν τῶν ἐν ταῖς πόλεσι ἐκκλησιῶν καὶ νὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ καταστήσωσι αὐτὰς ἀληθὲς πρότυπον διὰ τὰς ἐν ταῖς κώμαις καὶ χωρίοις.

3. Πρέπει παρὰ τῆς ἐκκλησίας μόνης ἢ παρὰ τῆς πολιτείας ἢ τῶν ἰδιωτῶν μόνον νὰ ληφθῇ ἡ φροντίς;

Ὁ κανονισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἐφημερίων πρέπει βεβαίως νὰ ἐκδοθῇ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἀπὸ κοινοῦ, ἐπίσης παρὰ τῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ καὶ τὸ ἐκάστη ἐνορία ἀναλόγως τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς χορηγηθῆσόμενον προικοδοτήμα. Ταῦτα κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν καθιερωθεῖσαν σχέσιν τῆς πολιτείας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ καταρτισμὸς ὅμως ἔπειτα τοῦ προικοδοτήματος εἶναι ἄλλη φροντίς καὶ ἡ φροντίς αὕτη πρέπει νὰ ἀφεθῇ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ συνεισφέρωσι.

Πλήν τῆς μοναστηριακῆς ἢ ἐκκλησίας δὲν ἔχει δυστυχῶς τὴν σήμερον περιουσίαν λόγου τινος ἀξίαν, ἀν ταύτης μέρος κρίνη καλὸν νὰ μετατρέψῃ εἰς ἐνοριακὰς προικοδοτήσεις ἢ μετατροπὴ αὕτη πρέπει νὰ γένηται τῇ συμπράξει τῆς πολιτείας καὶ τοῦτο κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν κείμενα περὶ τῆς σχέσεως τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας.

Τὸ κράτος, οἱ δήμοι, οἱ ἰδιῶται δύνανται ἰδίᾳ ἕκαστος νὰ συνεισφέρωσι εἰς καταρτισμὸν τῶν ἐνοριακῶν προικοδοτημάτων. Πρὸς σύμπραξιν δὲν δύνανται νὰ ἀναγκασθῶσι ὑπὸ οὐδενὸς νομικοῦ λόγου, ἀλλὰ μόνον διὰ λόγους σκοπιμότητος, ὅταν ἐκ τῆς συμπράξεως αὐτῶν εὐοδοῦται κάλλιον ὁ σκοπὸς, δύναται ἢ σύμπραξις νὰ ᾖναι προτιμότερα. Πράγματι τοιαύτην τινα σύμπραξιν θεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς τὴν σήμερον συντελεστικωτάτην εἰς ταχεῖαν λύσιν τοῦ ζητήματος· ἀλλὰ περὶ ταύτης πλείονα ἐν οἷς περὶ πόρων, περὶ δὲ πόρων προσεχῶς.

(Ἐπεταῖ τὸ τέλος).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ
ΤΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

Ἐὰν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀπὸ μέρους ὑψηλοῦ, ἐπισκοπήσωμεν τὰς πέριξ χώρας ἐν τῇ ἀρχαιοθελῶν οἰκονομικῇ αὐτῶν ἀποκαταστάσει, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Εὐξείνιος Πόντος καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Μεσόγειος Θάλασσα χρησιμεύουσιν ὡς δύο αὐτὰ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν ἡ μεγάλη αὕτη γεωγραφικὴ περιφέρεια δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς τρία κυριώτατα τμήματα, τὴν Ἀνατολικὴν τῆς Εὐρώπης Χερσόνησον ἀπὸ τῶν Δειναρικῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Δουνάβεως, τὴν Χερσόνησον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς Συρίας, καὶ τὴν Αἴγυπτον μετὰ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτῆς παρεκτάσεων.

Τὰ τμήματα ταῦτα διατελοῦσιν εἰς τοιαύτην πρὸς ἀλληλα οἰκονομικὴν σχέσιν, ὥστε δύναται μὲν ἡ βία τῶν περιστάσεων νὰ τὰ διαχωρίσῃ πολιτικῶς καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσε πολλάκις, οὐδέποτε ὅμως ἠδυνήθη νὰ μεταβάλῃ τὸν οἰκονομικὸν προορισμὸν αὐτῶν. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων ἡμερῶν αἱ χῶραι αὗται ἀνταλλάσσουσι κατοίκους (ἀποικίαι), ἰδέας, ἐμπορεύματα. Ὁ κάτοικος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Χερσονήσου δὲν θεωρεῖται ξένος ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἢ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τὰνὰπαλιν. Ὀλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος μαρτυροῦσι τὴν ἀλήθειαν τῆς παρατηρήσεως. Εἶναι τὸ κλίμα, ἡ γεωγραφικὴ θέσις, τὸ αἷμα τὸ ρέον εἰς τὰς φλέβας τῶν κατοικούντων τὴν μεγάλην ταύτην περιφέρειαν λαῶν. Τὰ σκότῃ τῶν αἰώνων καὶ οἱ ἐρεθισμοὶ τῆς ἡμερησίας ζωῆς δὲν κατισχύουσι τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ ἀρχαία Βουλγαρικὴ γλῶσσα ἐξηγεῖ ἐν πολλοῖς (Max Muller) τὴν

ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν; Ὅποιαν ἐθνολογικὴν κοινότητα ἀπέτελεσεν ἡ ἐπιμιξία καὶ ὁ ροῦς τῶν συμβεβηκότων, μαρτυρεῖ κατὰ σπιθαμὴν ἡ ἱστορία τῆς Ἀνατολικῆς γῆς. Ἐρωτήσατε τὸ παρελθὸν Τουρκικὸν μεγαλεῖον καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ ὅποιαν δύναμιν ἤντησεν ἐκ τῶν χριστιανῶν νεοφύτων αὐτοῦ. Εἰς τὸ πείσμα τῶν τοπικῶν διαιρέσεων μεταφέρετε Ρωμοῦνον, Σέρβον, Ἑλληνα, Ἀλβανὸν, Τοῦρκο, ἢ Ἀρμένιον διακοσίας λεύγας πρὸς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἐπαύριον ἀνακαλύπτετε ὅτι εἶναι ἀδελφοί. Οὐδέποτε Ἀγγλος, Γερμανός, Ἰσπανός, Γάλλος, Ρῶσσο, Πολωνός ἢ Οὐγγρος δύνανται νὰ παραστήσωσι τοιοῦτον φαινόμενον.

Αἱ διαιρέσεις τῆς Ἀνατολῆς ὑπενθυμίζουσι τὰς διαιρέσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· εἶναι περίεργον ὅτι ὁ φόβος τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Κζάρου ἐξήσκησεν ἐν ταῖς χώραις ταύταις τὴν αὐτὴν ἐπιρροήν. Καὶ εἶναι μεγάλης σημασίας ὁ λόγος, τὸν ὅποιον εἶπε τις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅτι προετίμα νὰ ἴδῃ ἐν τῇ Πόλει κίδαριν Ὀθωμανικὸν ἢ μίτραν Παπικὴν. Οἱ τελευταῖοι χρόνοι ἀπέδειξαν ἀκριβῶς τὸ ἴδιον, διότι μιᾶ φωνῇ ὅλοι οἱ νοήμονες λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐκηρύχθησαν κατὰ τῆς Ρωσικῆς μίτρας. Μόνον ὅσοι ἔχουσι τὴν φιλοδοξίαν τῆς ἀτυχοῦς Πολωνίας δύνανται νὰ εἶναι εἰς ὑπερβολὴν φιλορθόδοξοι. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ρωμοῦνοι πατριῶται πολλὰς ἀύπνους θὰ διέλθωσι νύκτας, ὅταν ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ κατορθώσῃ νὰ θέσῃ αὐτοὺς μεταξὺ δύο πυρρῶν, διὰ τοῦ παρά τὸν Αἴμον ὄνειροπωλουμένου Βουλγαρικοῦ αὐτῆς κέντρου.

Ἀγαπῶμεν τοὺς λαοὺς τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἔχομεν πᾶν δίκαιον νὰ ὑποπτευώμεθα ἐκείνους, οἵτινες τυφλοῖς ὄμμασι ρίπτονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀπολυτισμοῦ. Ἐὰν οἱ Γερμανοὶ ὑποπτεύωνται τὴν συγκέντρωσιν τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους εἰς χεῖρας ἐνὸς δικτάτορος, τί νὰ εἴπωσιν οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀπέναντι τῆς Ρωσικῆς αὐταρχίας, δυναμένης νὰ κινήσῃ τόσα στίφη ὅσους ὁ Ἀτίλας βαρβάρους; Ἡ γειτνίασις δεσποτικῶν κρατῶν εἶναι πάντοτε μέγας κίνδυνος. Ἐὰν εἰς

ἀντίκρουσιν φέρηται πολλάκις ἡ Ρωσσο-Ἀμερικανικὴ φι-
λία, φεῦ! Πρέπει νὰ χωρίζωσιν αὐτὴν αἱ ἀποστάσεις τοῦ
᾽Ωκεανοῦ!—Ὅταν ἡ ἐν Ἑλβετία καὶ ἀλλὰ χ ο ὕ στενάζου-
σα πολυάριθμος Ρωσικὴ νεολαία ἀποδείξῃ, ὅτι ἔχει τὴν
δύναμιν νὰ ἐλευθερωθῇ, τότε θὰ φανῆ, ὅτι ὁ μὲν Πανσλαβι-
σμός ἦτο γελοία τοῦ δεσποτισμοῦ φενάκη (1), ἡ δὲ σημαία

(1) Εἶναι περιεργός ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἡ κατὰ τὸ 1859 ἐν
Μόσχᾳ γενομένη ἐκδοσις τοῦ κατὰ τὸν 17 αἰῶνα (;) Κροάτου συγ-
γραφέως Κριζανίτσχ, ἐν τῇ ὁποίᾳ περιέχονται αἱ ἐξῆς ἐκφραστικώ-
ταται ἀποστροφῆς. — «Πρὸς σὲ μόνον, ὦ μέγα Κζάρε, ἀτενίζει τὸ
μέγα τῶν Σλάβων ἔθνος! Ἀξίωσον νὰ ἐνασχοληθῆς ὡς πατὴρ περὶ
τῶν διεσκαρπισμένων τέκνων σου καὶ νὰ τὰ συναθροίσῃς. Προσπάθη-
σον νὰ φέρῃς εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον τοὺς ὑπὸ τοῦ ψεύδους τῶν ξένων
ἀποπλανηθέντας! Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὡς μεθυσμένοι ἀπὸ μαγι-
κοῦ ποτοῦ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε δὲν αἰσθάνονται τὰς ξενικὰς
ὑβρεῖς, δὲν ἐννοοῦσι τὸ αἴσχος αὐτῶν ἀπ' ἐναντίας εὐχαριστοῦνται
καὶ τὸ ἐπιδιώκουσιν, προσκαλοῦσιν δὲ οἱ ἴδιοι κυρίους καὶ βασιλεῖς
ξένους. Μόνος σὺ, ὦ Κζάρε, μᾶς ἐδόθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔλθῃς εἰς
βοήθειαν τῶν Σλάβων τοῦ Δουνάβεως, καὶ τῶν ἄλλων . . . . . Οἱ
Σλάβοι τοῦ Δουνάβεως πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπώλεσαν οὐ μόνον τὸ βα-
σιλείον αὐτῶν, ἀλλ' ἀκόμη ὅλας τὰς δυνάμεις των, ὅλον τὸ πνεῦμα
των. Δὲν δύνανται ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἐλευθερωθῶσι. Ἀπαιτεῖται ἐξω-
τερικὴ δύναμις, ἵνα ὀρθοστατήσωσι καὶ εἰσέλθωσιν οὕτως ἐν τῇ χο-
ρεία τῶν ἐθνῶν. Σὺ, Κζάρε, εἴαν δὲν δύνασαι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ
βοηθήσῃς αὐτοὺς πρὸς τελείαν ἀνόρθωσιν, εἴαν δὲν δύνασαι νὰ ἐπανα-
φέρῃς τὸ βασιλείον των εἰς τὴν πρώτην σου κατάστασιν, δύνασαι
τοῦλάχιστον νὰ διορθώσῃς τὴν Σλαβικὴν γλῶσσαν ἐν τοῖς βιβλίοις.
Δύνασαι διὰ βιβλίων καταλλήλων νὰ ἀνοίξῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς των,
ὅπως ἀρχίσωσι νὰ μανθάνωσι τοῦ εἶναι ἡ τιμὴ καὶ σκέπτωνται περὶ
τῆς ἀναστάσεώς των . . . . Ἐὼ Κζάρε, κράτεῖς εἰς τὰς χεῖρας σου
τὴν θαυματουργὸν ράβδον τοῦ Μωϋσέως καὶ δύνασαι νὰ ἐνεργήσῃς
μεγάλα θαύματα. Ἔχεις τελείαν αὐταρχίαν καὶ ὑπακούεσαι τυφλῶς
ὑπὸ τῶν ὑπηκόων σου. Δύνασαι, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, καὶ
νὰ ἐκδικήσῃς καὶ νὰ δοξάσῃς οὐ μόνον τὴν αὐτοκρατορίαν ταύτην,
ἀλλὰ τὴν Σλαβικὴν φυλὴν ὁλόκληρον. Δύνασαι νὰ ἐπιτύχῃς τὰς
αἰωνίους εὐλογίας σύμπαντος τοῦ Σλαβισμοῦ . . . .»

τῆς ἐλευθερίας καθολικῆ τοῦ Ἀρκτικο-Ἀνατολικοῦ κόσμου
ἐγγύησις.

Ὅπωςδῆποτε ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνα-
τολῆς ἔρευνα εἶναι ἀπώτερος σκοπός. «Ὅσοι ἀντιτάττουσι
τὸν φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ δημιουργοῦσι τόσας πατρί-
δας ὅσα καὶ ἰδιώματα γλωσσῶν, λησμονοῦσιν, ὅτι ἡ Ἀνα-
τολὴ ἀποτελεῖ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυσικὴν πατρί-
δα δι' ὅλους τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν λαοὺς, καὶ ὅτι ἄν-
θρωποι ἐκ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων οἰκοῦντες τὴν αὐτὴν
οἰκίαν, θὰ ἦσαν μωρότατοι, ἂν ἀντὶ ἐπὶ τέλους νὰ συμφωνή-
σωσι πρὸς ἀλλήλους, ἠνοιγον τὰς πύλας πρὸς τὸν ἐξωτερι-
κὸν ἐχθρόν. Ὅθεν χρεῖα ὑπομονῆς, «ἕως ἂν φωτισθῶσι πολ-
λοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις.»—Κατὰ τοῦτο ὁ προτεινόμε-
νος ὀργανισμὸς τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν συμφερόντων,
τὰ ὁποῖα ἐνοῦσι τοὺς Ἀνατολικούς λαοὺς, εἶναι μέγιστον
προπαιδευτικὸν σχολεῖον. Ἴδου ἐπὶ τίνων βάσεων στηρίζεται.

Α'. Ὁ κύριος σκοπὸς εἶναι νὰ ἀνοιχθῇ ἡ καλλιέργεια τῶν
οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς Ἀνατολικῆς κοινωνίας πρὸς ὅλα
ἐξίσου τὰ ἄτομα αὐτῆς. «Ὅστις δὲν ἀρέσκεται κατ' ἀρχὴν
εἰς τὸν προτεινόμενον οἰκονομικὸν σύνδεσμον, ὁμολογεῖ ἑαυ-
τὸν πολέμιον τῆς ἰσότητος ταύτης, ἐπὶ βλάβῃ ἢ τῶν οἰκείων
ἢ τῶν γειτόνων, ὅπερ ἐπίσης ἄτοπον καὶ περιορισμένης δια-
νοίας καρπός.—Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξῃ τις μεταξὺ ὄλων
τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων τὴν δραστηριώτερον ἐπὶ τῶν ὀρίων
τῶν ἐπικρατειῶν ἐνεργοῦσαν, οἱ τελωνιακοὶ φραγμοὶ ἀποτε-
λοῦσι τὸ σημαντικώτερον κατ' αὐτὰς ἐμπόδιον. Ὡς πρώτη
λοιπὸν ἰδέα παρίσταται ἡ κατάπτωσις παντὸς τελωνιακοῦ
δασμοῦ ἀπὸ τοῦ Προῦθου μέχρι τῆς Τύνιδος, ἀπὸ τοῦ Εὐ-
φράτου μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ. Τὸ ταχυδρομεῖον, ὁ τηλέ-
γραφος καὶ ὁ σιδηρόδρομος προβάλλουσι ταυτόχροτως τὰς
μεγάλας ἐνωτικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Καθ' ἕσπον δέδοται τῇ
πολιτεία ἵνα ἀναμιγνύηται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας, πρέ-
πει νὰ ἀποτελεσθῇ ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀνατολικῇ περιφερείᾳ κοι-
νὴ τις δύναμις ἐνεργείας, ὑπὸ τὴν διαρκῆ τῆς ὁποίας ἐπιρ-
ροὴν ἢ συνήθη βιωτικὴ θὰ καλλιεργήσῃ βαθμηδὸν τελειο-

τέρους ἀγάπης δεσμούς. Οὐδὲν δὲ λογικώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τῆς ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ὑποβολῆς τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀστυνομίας ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς κανονισμούς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ σταθερὰ ἐπιδιώξις βαθμιαίας εἰσαγωγῆς ὁμοιομόρφων συστημάτων περὶ τὰ νομίσματα, τὰς τραπεζάς, τὰ μέτρα, τὰ σταθμὰ καὶ τοὺς φόρους, ἀποτελεῖ ὁλόκληρον σειρὰν ἀναμορφώσεως τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων. Ἐκαστος ἐννοεῖ τὴν δύναμιν τῆς ἐντεῦθεν οἰκονομικῆς ἐνώσεως καὶ κατὰ πόσον ἡ ταυτότης τῶν ἡμερησίων συναλλαγῶν ἔσεται γόνιμος ἐν τῷ καθολικῷ βίῳ τῆς μεγάλης Ἀνατολικῆς περιφερείας. Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐνότητος πνεύματι ἀνάπτυξις τῆς νομοθεσίας, ἡ δυνατὴ προσέγγισις τῶν τε πολιτικῶν καὶ κοινοτικῶν θεσμῶν καὶ τέλος ὁμοιόμορφος στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς ἀποτελοῦσι τὴν στέγην τῆς οἰκοδομῆς.

Β'. Ἡ ἀνωτέρω, ὡς ἐν διαγράμματι ἐκτεθεῖσα, κοινωνικὴ ἐργασία καθιστᾷ ἀναπόφευκτον τὸν ὀργανισμὸν Συνεδρίου, διὰ τὸ ὅποιον ἀρκεῖ ἡ βᾶσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἀνατολὴν διαφόρων κρατῶν. Ἡ ἐνεστῶσα πολιτικὴ αὐτῶν διαρρύθμισις παριστᾷ τὸ φαινόμενον πολλῶν ἡμιανεξαρτήτων χωρῶν (Αἴγυπτος, Ρωμανία, Σερβία, Μαυροβούνιον, Σάμος, Τύνις, Τρίπολις) καὶ δύο ἀνεξαρτήτων (Τουρκία, Ἑλλάς). Προκειμένου περὶ οἰκονομικῶν συμφερόντων, ἡ πλήρης ἢ μὴ πλήρης ἀνεξαρτησία εἶναι ἀδιάφορος. Ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν χώραν οἱ οἰκονομικοὶ νόμοι λειτουργοῦσιν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, ἡ ἰδέα τῆς πολιτικῆς ὑπεροχῆς ἀποβαίνει ἄχρηστος.—Μέχρι δέκα μυριάδων κατοίκων εἰς ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀντιπρόσωπος. Ἐπὶ πληθυσμῶν ἀνωτέρων τῶν δύο ἑκατομμυρίων, πέραν αὐτῶν μέχρι εἴκοσι μυριάδων εἰς ἀντιπρόσωπος. Ἐπὶ πληθυσμῶν ἀνωτέρων τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων, πέραν αὐτῶν μέχρι τριάκοντα μυριάδων εἰς ἀντιπρόσωπος. Ἡ ἀναλογία αὕτη χρησιμεύει ὡς πρώτη ἀφετηρία· δύναται ὅμως ἡ οἰκονομικὴ σπουδαιότης τῶν χωρῶν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἀριθμητικῆς βᾶσεως, ἥτις ὅπωςδῆποτε

συνδυάζεται πρὸς τὴν ἀναγκαίαν τῶν ψήφων διαμοίρασιν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μὲν Τουρκία (23 610 000) θὰ ἔχη ἐν τῷ Συνεδρίῳ 96 ἀντιπρόσωπους, ἡ δὲ Αἴγυπτος (5 195 293) 34, ἡ δὲ Ῥωμανία (4 424 000) 32, ἡ δὲ Σερβία (1 216 186) 13, τὸ δὲ Μαυροβούνιον (140 000) 2, ἡ δὲ Σάμος (60 000) 1, ἡ δὲ Τύνις (1 200 000) 12, ἡ δὲ Τρίπολις (200 000) 2, ἡ δὲ Ἑλλάς (1 457 894) 15. Τὸ ὅλον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀνατολῆς 197.

Ἡ πρώτη ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων τούτων θέλει ἐνεργηθῆ κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε παρ' ἐκάστῳ λαῷ ἐν σχετικαῖς περιπτώσεσιν ἰσχύοντα. Αἱ ἐπόμεναι ὅμως ἐκλογαὶ ἐνεργηθήσονται καθ' ὃν τρόπον τὸ Συνέδριον θέλει κανονίσει κατὰ τὰ ἐνόντα ὁμοιομόρφως πρὸς ὅλα τὰ κράτη. Ἐὸ Συνέδριον ἀνανεοῦται κατὰ πᾶσαν τριετίαν, συνέρχεται δὲ αὐτοδικαίως ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔαρ. Τὰς συνελεύσεις αὐτοῦ, διαρκούσας ἀπὸ δύο μέχρι τριῶν μηνῶν, ἀνοίγει ὁ Σουλτάνος αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπρόσωπου. Αἱ δαπάναι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Συνεδρίου καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐπιβαρύνουσιν ὅλα τὰ ἀποτελοῦντα τὸν Οἰκονομικὸν Σύγδεσμον κράτη, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων ἐκάστου. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐκάστη ἐπικράτεια ὀρίζει τοὺς ἀναγκαίους πόρους.

Γ'. Τὰ ἔργα τοῦ Συνεδρίου θὰ περιστρέφονται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν μελέτην τῶν διαφόρων κατὰ τόπους περιστάσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν βαθμιαίαν διαρρύθμισιν τῶν ὑπὸ στοιχεῖον Α' ἐκτεθέντων οἰκονομικῶν συμφερόντων. Αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ ὑποβάλλονται εἰς τὴν ἔγκρισιν τῶν ἐν ἐκάστη ἐπικρατεία νομοθετικῶν ἐξουσιῶν. Ἐὰν τυχὸν αὐται, ὅλαι ἢ ἐν μέρει, ἀρνηθῶσι τὴν ἐπικύρωσιν, εἰσάγεται ἐκ νέου ἡ ὑπόθεσις εἰς τὸ Συνέδριον ἐν τῇ ἐπομένῃ αὐτοῦ περιόδῳ, καθ' ἣν ὑποβάλλονται ἐνώπιον αὐτοῦ οἱ λόγοι τῶν ἀρνησαμένων ἰδιαιτέρων νομοθετικῶν ἐξουσιῶν. Ἐὰν καὶ πάλιν τὸ Συνέδριον ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν του, αἱ ἀρνηθεῖσαι ἐπικράτειαὶ ὀφείλουσι νὰ ἐνδώσῃ διὰ τὴν πρώτην πενταετίαν, μετ' ἧς τὴν ὁποίαν, ἐὰν θέλωσι, δύνανται

νά προκαλέσωσι τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συνεδρίου.

Πρακτικὴ δύναμις εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ὀριστικῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου εἶναι ἢ εἰς τὰς ἀρνούμενας ἐπικρατείας ἐπιβολὴ προστίμου, εἰσπραττομένου ὑπὲρ τῶν ἐν γένει τοῦ Συνεδρίου σκοπῶν δι' ἐπὶ τούτῳ ὀργανιζομένου ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις συστήματος, ἀναλόγου πρὸς τὸ νῦν ἐν χρήσει τελωνιακόν. Ὅλαι αἱ ἐμπορικαὶ τῶν ἐπικρατειῶν συμβάσεις, αἱ διεθνῆ ἔχουσαι χαρακτῆρα, ὑπάγονται εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ Συνεδρίου, καθὼς καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ διεύθυνσιν ἢ γλωσσικὴ ἀλληλοδιδασκαλία τῶν ἀποτελούντων τὸν Οἰκονομικὸν Σύνδεσμον λαῶν. Ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰ κέντρα τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν ὀργανίζονται Σχολαί, ἐν αἷς διδάσκονται αἱ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν περιφέρειαν ὀμιλοῦμεναι γλῶσσαι καὶ ἰδίως αἱ συνηθεστέρας χρήσεως. Αἱ δαπάναι τῆς ἀλληλοδιδασκαλίας ταύτης διαμοιράζονται ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἀναλόγως πρὸς ὅλας τὰς ἐπικρατείας.

Δ'. Κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ Συνέδριον δὲν ἐργάζεται, διαιρεῖται ἀναλόγως τῶν τόπων καὶ τῶν περιστάσεων εἰς τόσας ἐπιτροπὰς ὅσαι καὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὸν Οἰκονομικὸν Σύνδεσμον ἐπικράτειαί. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται, ἀποτελούμεναι κατὰ τὰ ἐνόητα ἐξ ὄλων τῶν στοιχείων τῆς Ἀνατολικῆς Ἀντιπροσωπείας, μεταβαίνουν εἰς ἀμέσως ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς δι' ἣν ὠρίσθησαν ἐπικρατείας, ἔχουσι παρὰ τῇ κεντρικῇ αὐτῆς ἐξουσίᾳ ψῆφον συμβουλευτικὴν καὶ συναθροίζουσι τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ μελέτας ἐπὶ τῶν ἀφορωσῶν τὸν τόπον οἰκονομικῶν περιστάσεων. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, χρησιμεύει εἰς ἔνωσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἐπιτροπῶν καὶ προετοιμάζει τὴν καθολικὴν ἐργασίαν τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου.

Ὅση καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀτέλεια τοῦ σχεδιαγράμματος τούτου, εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐν αὐτῷ περιέχεται μεγάλη ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν οἱ πολιτικοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Καίρου, τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τοῦ Βελιγρα-

δίου δύνανται νὰ καλλιεργήσωσι μετ' ἀποτελεσματικότητος ἀναλόγου πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ πρὸς τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα διαθέτουσιν. Ἐὰν ὁ συρφετὸς τῶν ἐπερχομένων καὶ φευγουσῶν περιστάσεων δεσπόζη τοῦ πολιτικοῦ πνεύματος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ ἐλαττόνη τὴν δύναμιν τῆς ἀναγνώσεως εἰς μεμακρυσμένους τοῦ μέλλοντος ὀρίζοντας, τὸ σύμπτωμα τοῦτο εἶναι λυπηρὸν μὲν, συγχρόνως ὁμως καὶ σύνηθες ἀμάρτημα τῶν διοικουσῶν τὰς κοινωνίας τάξεων. Διότι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ Bukle (Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ κεφ. 4), οἱ κυβερνῶντες τὰς ἐπικρατείας, ἀδιαλείπτως βεβυθισμένοι εἰς τὰς πρακτικὰς αὐτῶν ἐνασχολήσεις, καὶ μὴ δυνάμενοι ἐντεῦθεν νὰ εὔρωσι τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα κατανοήσωσι τὰς ἀλλεπαλλήλους τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἀνακαλύψεις, μένουσιν, ἐξ ἀνάγκης, ὀπισθεν τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἰῶνος. Ἀλλ' οὕτως εἶναι πρόδηλον, ὅτι αἱ ἐλπίδες τῶν λαῶν πρέπει νὰ στηρίζωνται πάντοτε εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν κυβερνητικῶν αὐτῶν καταλόγων, διότι τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ μεταξύ λαμβάνει καιρὸν ἢ ἐπιστήμη νὰ θέσῃ τὸν πόδα αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀδιαλείπτως τριβομένης πολιτικῆς μηχανῆς.

Π Α Η Θ Υ Σ Μ Ο Σ

ΤΟΥ

1870.

Ἡ ἀπογραφή τοῦ 1870 ἐβεβαίωσεν τὴν ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ὑπαρξίν 1,457,894 κατοίκων. Πῶς συντηρεῖται ὁ πληθυσμὸς οὗτος;

Ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου θέματος εἶναι δυσχερέστατον ἔργον. Καὶ μόνον δὲ κατὰ προσέγγισιν κατορθουμένη, εἶναι λίαν ὠφέλιμος, διότι διαφωτίζει τὴν ὁδὸν

τοῦ νομοθέτου καὶ τοῦ πολιτικοῦ, εἰάν πρόκειται ἡ δύναμις καὶ ἡ τέχνη αὐτῶν νὰ ἐνεργήσωσιν οὐχὶ αὐθαιρέτως ἐπὶ ἀνθρώπων ὡς ἀριθμῶν, ἀλλ' ἐπὶ ὄντων, τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ μέσα καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν. Ἐπικράτεια, ζῶσα κυρίως ἐκ τοῦ ἀρότρου, στηρίζεται εἰς ἄλλους ὄρους διοικήσεως, ἢ ἡ ἐπικράτεια ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως συντηρεῖ τὸ μηχανικὸν τῆς πόλεως ἡμερομίσθιον. Ὅταν δ' ἐν τινι ἐποχῇ τὰ ἐπαγγέλματα τῶν κατοίκων τῆς ἐπικρατείας ἀναπτύσσονται, ἐλαττοῦνται ἢ μεταβάλλονται ὀρμητικῶς, παριστῶντα τὸ φαινόμενον τῆς ὑπὸ ἰσχυροῦ ἀνέμου ταρασσομένης ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, δὲν εἶναι ἀνάγκη περαιτέρω ἀποδείξεως, ὅτι τὸν τόπον κατέλαβε μεγάλη κοινωνικὴ τρικυμία, ἣτις οὐδαμῶς πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ καλοῦ κυβερνήτου.

Τὸ πολυαριθμότερον ἐπάγγελμα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1870 ἀνήκει εἰς τὸ ὠραῖον φύλον. Ἐννοῶ τὰ ἔργα τῶν οἰκοδοσποινῶν, αἵτινες ὑπελογίσθησαν εἰς 325 660 (ἐν γάμῳ 244 250 καὶ ἐν χηρείᾳ 81 410). Ὅσοι εὖρωσι τὴν κατάταξιν ταύτην ὅπως οὖν παράδοξον (εἶναι δὲ τῷ ὄντι καιροφανῆς), πρέπει προηγουμένως νὰ ἀποδείξωσι τὸ ἀνωφελές τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ γυναικείας ἐργασίας. Ἄμα αὕτη εἶναι ὠφέλιμος, ὡς δύναμις συντηρητικὴ καὶ παιδευτικὴ, λαμβάνει τὸ κανονικὸν μέρος τῆς ἐκ τοῦ γενικοῦ τῆς κοινωνίας εἰσοδήματος καὶ ἐπομένως, ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν ἠθικῶν λόγων καὶ ἱστορικῶν περιστάσεων, εἶναι ἐπάγγελμα. Ἡ γυνὴ οὕτω δὲν ζεῖ κατὰ χάριν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τῆς χρησιμότητός της.

Κατόπιν ἔρχεται τὸ ἐπάγγελμα τῶν γεωργῶν 218 027, τῶν βιομηχάνων 48 129, τῶν κτηνοτρόφων 44 532, τῶν κτηματιῶν 31 234, τῶν ὑπηρετῶν 28 290 (ἀνδ. 17 482, γυν. 10 808), τῶν ἐργατῶν 28 400 (ἀνδρ. 22 665, γυν. 5 735), τῶν ναυτικῶν 25 178, τῶν ἐμπόρων 18 952, τῶν στρατιωτικῶν 13 735 (τῆς ξηρᾶς 12 420, τῆς θαλάσσης 1 315), τῶν ὑπαλλήλων 9 452 (δημόσιοι 5 343, δημοτικοὶ 4 109) τῶν ἐκκλησιαστικῶν 6 649 (ἐγγαμοὶ 4 661, ἄγα-

μοὶ 1988), τῶν διδασκάλων 2 073 (ἀνδρ. 1613, γυν. 460), τῶν ἀγωγιατῶν καὶ ἀμαξηλατῶν 3276, τῶν δικηγόρων 1141, τῶν καλλιτεχνῶν 958, τῶν ἱατρῶν 797, τῶν ματῶν 769, τῶν φαρμακοποιῶν 335.

Συνυπολογιζομένων τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, ἀποτελεῖται ποσότης 807 797 ἀνθρώπων ζώντων ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν. Ὑποπιθεμένης δὲ τῆς ἐξακριβώσεως ταύτης εὐτυχοῦς, ὑπολείπονται 650 797, τῶν ὁποίων ἡ συντήρησις (καθ' ὅσον δὲν ἐξακριβοῦνται ἰδιαιτέροι πόροι) βαρύνει τὸν ἐργατικὸν τῆς χώρας πληθυσμόν. Μεταξὺ αὐτῶν τὴν πρώτην τάξιν κατέχει τὸ φυτώριον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἡ μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας ἐκ 395 609 ἀτόμων γενεᾶ, τὴν ὁποίαν συντηρεῖ τὸ κοινωνικὸν εἰσόδημα διὰ τοὺς μέλλοντας τοῦ ἔθνους σκοποῦς καὶ ἐπαυξάνουσιν ἔτι 152 364 άτομα μέχρι τοῦ 15 ἔτους τῆς ἡλικίας, τὰ ὁποῖα ἢ ἀτελῶς ἢ οὐδαμῶς συντρέχουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν συντήρησιν. Ἐν δευτέρῃ τάξιν κατέχει ἡ ἡλικία τῆς ἐργατικῆς ἀπομαχίας πέραν τοῦ 65 ἔτους, ἀποτελουμένη ἐκ 52 230 ἀτόμων, ἡ συντήρησις τῶν ὁποίων εἶναι χρέος ἱερὸν τοῦ παρόντος πρὸς τὸ παρελθόν. Ἀπομένουσιν οὕτω 50 590 άτομα, τὰ ὁποῖα, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς δραστηριότητος, δὲν ἐδικαιολόγησαν κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1870 τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεώς των. Ἡ εἶναι μαθηταὶ εἰς περαιτέρω ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν, ἢ εἶναι μέλη τῆς οἰκογενείας περιμένοντα τὴν ἀποκατάστασιν, ἢ εἶναι κηφῆνες τῆς κοινωνίας, τὴν πολύμορφον τῆς Κακίας ἀκολουθοῦντες ὁδόν.

Ἐὰν μελετήσωμεν τὴν ἐν τοῖς διαφόροις τοῦ Κράτους νομοῖς ἐργατικὴν τοῦ Ἑλλην. πληθυσμοῦ δύναμιν κατὰ τὴν μείζονα καὶ τὴν ἐλάσσονα ἔντασιν αὐτῆς, τοὺς πλείονας βιομηχάνους περιλαμβάνουσιν ἡ Ἀττικὴ (8 414) καὶ αἱ Κυκλάδες (7 544) καὶ τοὺς ἐλάσσονας ἡ Λακωνία (1556) καὶ ἡ Κεφαλληνία (591)· τοὺς πλείονας ἐμπόρους ἡ Ἀττικὴ (2 990) καὶ ἡ Ἀχαΐα (1913) καὶ τοὺς ἐλάσσονας ἡ Ζάκυνθος (937) καὶ ἡ Λακωνία (781)· τοὺς πλείονας ὑπηρέτας ἡ Ἀττικὴ (6 035) καὶ αἱ Κυκλάδες (3 593) καὶ τοὺς

ελάσσονας ἢ Κεφαλληνία (1127) καὶ ἢ Ζάκυνθος (991)· τοὺς πλείονας καλλιτέχνας ἢ Ἀττικὴ (386) καὶ ἢ Ζάκυνθος (162) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Ἀκαρνανία (13) καὶ ἢ Ἀρκαδία (3)· τοὺς πλείονας ὑπαλλήλους ἢ Ἀττικὴ (1754) καὶ ἢ Ἀχαΐα (966) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Κεφαλληνία (358) καὶ ἢ Ζάκυνθος (241)· τοὺς πλείονας δικηγόρους ἢ Ἀττικὴ (300) καὶ ἢ Κέρκυρα (120), σὺμμαχοὶ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Λακωνία (42) καὶ ἢ Εὐβοία (40)· τοὺς πλείονας ἰατροὺς ἢ Ἀττικὴ (165) καὶ ἢ Κέρκυρα (88) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Εὐβοία (28) καὶ ἢ Ἀκαρνανία (27)· τοὺς πλείονας φαρμακοποιούς ἢ Ἀττικὴ (75) καὶ ἢ Κέρκυρα (48) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Εὐβοία (10) καὶ ἢ Ἀκαρνανία (9).— τὰς πλείονας οἰκοδεσποίνας ἢ Ἀχαΐα (33 674) καὶ ἢ Ἀττικὴ (30 110) καὶ τὰς ελάσσονας ἢ Κεφαλληνία (18 348) καὶ ἢ Ζάκυνθος (9 482)· τοὺς πλείονας κτηνοτρόφους ἢ Ἀχαΐα (8 067) καὶ ἢ Ἀκαρνανία (6 609) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Κέρκυρα (748) καὶ ἢ Ζάκυνθος (209)· τοὺς πλείονας ἐργάτας ἢ Ἀχαΐα (3 922) καὶ ἢ Ἀττικὴ (3 497) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Φθιώτις (987) καὶ ἢ Ἀκαρνανία (985)· τοὺς πλείονας ἀγωγιάτας καὶ ἀμαξηλάτας ἢ Ἀχαΐα (591) καὶ ἢ Ἀρκαδία (511) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Ζάκυνθος (83) καὶ ἢ Κεφαλληνία (5)· τοὺς πλείονας ἐκκλησιαστικοὺς ἢ Ἀχαΐα (944) καὶ αἱ Κυκλάδες (924) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Μεσσηνία (304) καὶ ἢ Ζάκυνθος (224).— τοὺς πλείονας γεωργοὺς ἢ Κέρκυρα (23 768) καὶ ἢ Ἀχαΐα (21 687) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Εὐβοία (11 632) καὶ ἢ Ζάκυνθος (10 017), τὰς πλείονας μαιῆς ἢ Κέρκυρα (109) καὶ ἢ Κεφαλληνία (97) καὶ τὰς ελάσσονας ἢ Ἀχαΐα (26) καὶ ἢ Ἀκαρνανία (18).— τοὺς πλείονας κτηματίας ἢ Μεσσηνία (5 265) καὶ ἢ Ἀχαΐα (3 970) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Φθιώτις (1067) καὶ ἢ Εὐβοία (1027).— τοὺς πλείονας ναυτικοὺς ἢ Ἀργολίς (4 822) καὶ αἱ Κυκλάδες (4081) καὶ τοὺς ελάσσονας ἢ Μεσσηνία (115) καὶ ἢ Ἀρκαδία (55).

Ἡ Ἀττικὴ λοιπὸν ἔχει 7 πρωτεῖα, ἢ Ἀχαΐα 5, ἢ Κέρ-

κυρα 2, ἢ Μεσσηνία 1 καὶ ἢ Ἀργολίς 1. Τὴν δὲ τελευταίαν θέσιν κατέχει ἢ Ζάκυνθος εἰς 6 ἔργα, ἢ Ἀκαρνανία εἰς 4, ἢ Ἀρκαδία εἰς 2, ἢ Εὐβοία εἰς 2, ἢ Κέρκυρα εἰς 2 καὶ ἢ Λακωνία εἰς 1.

Ἐν γένει ἡ διεύθυνσις τῆς ἐργατικῆς τοῦ ἔθνους δυνάμεως παριστᾷ ἀνωμαλίαν ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1870 ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ συνέβησαν, ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς ἐπαναστάσεως, δύο ψευδοπόλεμοι (1854 καὶ 1866) μεγάλων διὰ τὸ ἔθνος κοινωνικῶν συνεπειῶν. Αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις τῶν ἄλλων ἐθνῶν, αἱ τοσαύτην ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἐξασκήσασαι ἐπιρροήν, δὲν ἀφῆκαν τὴν ἡμετέραν χερσόνησον ἐκτὸς τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀναστατώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν προεκάλεσαν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ φαινόμενον τῆς κοινωνικῆς ἐκτοπίσεως ἐν ταῖς ἀρχαίαις τῆς ἐπικρατείας ἐπαρχίαις ἔλαβεν εὐρυτάτας διαστάσεις ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐνῶ τῷ 1853 οἱ βιομήχανοι ὑπελογίζοντο εἰς 25 546, τῷ 1856 κατεβιάσθησαν εἰς 22 609, τῷ 1861 ἀνέβησαν εἰς 32 801 καὶ τῷ 1870 εἰς 40 395· οἱ ναυτικοὶ ἀπὸ 26 302 τῷ 1853, κατέπεσαν τῷ 1856 εἰς 20 775, τῷ 1861 εἰς 19 303 καὶ τῷ 1870 εἰς 13 601, εἰς οὓς ὁμῶς προσθετέον καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποδημοῦντας· οἱ ἔμποροι ἀπὸ 6 260 τῷ 1853, ἐγένοντο 6 965 τῷ 1856, 10 245 τῷ 1861 καὶ 14 402 τῷ 1870· οἱ ἐκκλησιαστικοὶ 5 144 τῷ 1853, 5 232 τῷ 1856, 5 402 τῷ 1861 καὶ 5 301 τῷ 1870 (δὲν ἐρημοῦνται λοιπὸν οἱ οἶκοι τοῦ Κυρίου)· οἱ γεωργοὶ ἀπὸ 229 259 τῷ 1853 ἀνέβησαν εἰς 243 807 τῷ 1856, ἵνα καταπέσωσιν εἰς 147 507 τῷ 1861 καὶ ἀναβῶσι τῷ 1870 εἰς 168 398. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιόδῳ προσετέθησαν 7 945 ὑπηρέται, 7 730 κτηματῖαι, 3 814 κτηνοτρόφοι, 456 δικηγόροι, 190 ἰατροὶ καὶ 61 φαρμακοποιοί, ἡλαττώθη δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν κατὰ 1525, τῶν καλλιτεχνῶν κατὰ 641 (ἐνδεικτικὸς τῶν χρόνων ἀγῶν μεταξὺ ὠφελίμου καὶ ὠφραίου), καὶ τῶν μαιῶν κατὰ 319.

Ἐὰν ὑπὸ γενικωτέραν ἔποψιν μελετήσωμεν τὰ διάφορα φαινόμενα τῆς διευθύνσεως ταύτης τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἐξ ἅπαντος ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν οἰκονομία εἰσηλθεν ἤδη εἰς νέον καὶ σπουδαιότατον στάδιον.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΠΟΚΟΠΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Ὅσον στενώτερος ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ καταβάλλοντος τὴν ἐργασίαν καὶ τοῦ προϊόντος αὐτῆς, τόσον ἰσχυρωτέρα ἡ ἔντασις τῆς παραγωγῆς. Ὁ μὲν δούλος, ἐργαζόμενος διὰ τὸν κύριόν του, αἰσθάνεται τὸ ἀσθενέστερον πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐλαττήριον· ὁ δὲ δουλοπάροικος, ἐργαζόμενος διὰ τὴν ἀλλοτρίαν γῆν, κατέχει τὴν προτελευταίαν βαθμίδα. Ὅταν ὁ Βερνστόρφ μετέβαλε τοὺς ἐν Ῥωσσίᾳ δουλοπαροίκους τοῦ εἰς κληρονομικοὺς μισθωτὰς (ἐμφυτευτὰς), κατὰ πρῶτον μὲν ἐζημιώθη 100 000 τάλληρα, ἐκ τούτου ὅμως εἰς 24 ἔτη τὸ ἐνιαύσιον εἰσόδημα τῶν γαιῶν του ἀπὸ 3 000 ἀνέβη εἰς 27 000 τάλληρα. Ὁ δὲ ἐλεύθερος ἐργάτης διατελεῖ εἰς τοιοῦτον λόγον πρὸς τὸν μὴ τοιοῦτον, ὥστε, ἐὰν ἡ φιλοδοξία τῆς δουλικῆς ἐργασίας περιορίζηται μόνον εἰς τὰ πρὸς ζωάρκειαν, ἡ ἀπαιτήσις τῆς ἐλευθέρως ἐκτείνεται εἰς πολὺ εὐρύτερον κύκλον. Ἐν τῇ καθολικῇ οἰκονομίᾳ ἡ ἀπαιτήσις αὕτη οὐδαμῶς εἶναι παράδοξος. Ὅταν πέντε ἡμέραι ἀναγκαστικῆς ἐργασίας ἰσοδυναμῶσι πρὸς δύο ἡμέρας ἐργασίας ἐλευθέρως, ὅταν οἱ καρποὶ τῆς τελευταίας εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῆς δουλικῆς, ἡ μείζων μετοχὴ τοῦ ἐλευθέρου ἐργάτου ἐπὶ τοῦ προϊόντος τῶν ἰδριώτων αὐτοῦ εἶναι φυσικωτάτη.

Ὁ ἡμερομισθίος ἐργάτης εἶναι ἡ πρώτη ἔκφρασις τῆς ἐλευθέρως ἐργασίας. Πόσα ἐλαττήρια κινῶσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ! Καταπίπτον τὸ δουλικὸν ἀνεύθυνον, τὸ ὁποῖον καθίστα αὐτὸν ἔρμαιον τῆς δεσποτείας, ἀφῆκε νὰ βλαστήσωσιν ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα σπέρματα, τὰ ὁποῖα σὺν τῇ εὐθύρῃ ἐφύτευσε ὁ Ἰψιστος εἰς τὰ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ πλάσματα τοῦ Θεοῦ Λόγου του. Πῶς θὰ ζήσω; Πῶς θὰ ἀναπτύξω τὸ στάδιόν μου; Πῶς θὰ συντηρήσω τὴν οἰκογένειάν μου; Πῶς θὰ μεταβάλω τὸ παρὸν εἰς αἰσιώτερον μέλλον; Ἴδου οἱ συνεχεῖς τοῦ ἐ-

λευθέρου ἐργάτου διαλογισμοί. Ὁ πολιτισμὸς ἐργεταὶ κατόπιν των, ἵνα ἀρπάξῃ αὐτοὺς εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἄρμα του καὶ ἐκατονταπλασιάσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά των.

Ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ κοινωνικῇ περιόδῳ ἡ ἐλευθέρως ἐργασία μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ἡμερομισθίου ἐξαρτήσεως εἰς τὴν κατ' ἀποκοπὴν πληρωμὴν αὐτῆς. Σύστημα γόνιμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξαλείφονται βαθμηδὸν τὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς ἀρχικῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον. Ἐν τῷ συστήματι τούτῳ ὁ ἐργάτης εἶναι ἐπιχειρηματίας. Ἀληθῶς τὸ ἐργαστάσιόν του εἶναι πολὺ μικρὸν· ἀλλὰ τὸ φρόνημά του εἶναι μέγα. Συνενοεῖται μετὰ τοῦ κεφαλαιούχου, ὡς ἴσος πρὸς ἴσον. Δέχεται καὶ ἐκτελεῖ παραγγελίας, ἰδοὺ ὁ κύριος χαρακτήρ αὐτοῦ. Τότε ἀνακαλύπτεται πόσα εἰσέτι ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἡμερομισθίου ἐργασίας· διότι εὐλαθεῖται μὲν ὁ μισθωτὸς ἐργάτης τὴν ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ ἱκανότητι ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἀγνοεῖ ὅμως τὴν ἔκτασιν τῶν ἐλαττηρίων, τὰ ὁποῖα θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν ὅλην τὴν παραγωγικότητα τοῦ δι' ἴδιον λ]μὸν ἐργαζομένου.

Ἡ κατ' ἀποκοπὴν ἐργασία εἶναι ἐκφραστικώτατος πρόδρομος τῆς μελλούσης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προόδου, περιεχομένης ἀφεύκτως ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἀρχῇ τῆς δι' ἴδιον λ]μὸν ἐργασίας. Πῶς θὰ συντελεσθῇ αὕτη, — εἶναι χρόνου ζήτημα, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν λύσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀναγκαίας τῶν πραγμάτων φορᾶς, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐν ἄλλῃ τάξει ἰδεῶν (τοῦ συνεταιρισμοῦ) δίδει τὴν δέουσαν ἐξηγησιν. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ κατ' ἀποκοπὴν ἐργασία εἶναι πρὸς τὴν δι' ἴδιον λ]μὸν ὅτι ἡ χρῆσις ἀλλοτρίου κεφαλαίου πρὸς τὴν χρῆσιν ἰδίου. Εἰς ἀμφότερας τὰς περιπτώσεις ἕκαστος προσπαθεῖ, ἵνα ἐν δεδομένῳ χρονικῷ διαστήματι ὠφελῆθῃ ὅσον ἔνεστι πλεονα ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἀλλοτρίων κεφαλαίων, ἢ κατασκευάσῃ ὅσον ἔνεστι πλεονα ἐκ τῶν παραγελθέντων αὐτῷ τεχνουργημάτων. Ἡ διαφορὰ εἶναι, ὅτι τὰ προϊόντα τοῦ ἀλλοτρίου κεφαλαίου πωλεῖ ὁ ὀφειλέτης εἰς τὸν τυχόντα, ἐνῶ τὰ προϊόντα τῆς τεχνουργικῆς ὕλης ἔχει ἤδη προαγοράσει ὁ ἐμπιστευθεὶς αὐτήν. Ἐὰν τὸ δάνειον εἶναι ἄτοκον ἢ ἔντοκον, ἐὰν ἡ προαγορὰ τοῦ τεχνουργήματος εἶναι εὐτελοῦς ἢ ἀναλόγου τιμῆς, ἀποτελοῦνται ἰδιαιτέραι ἐντεῦθεν περιπτώσεις, τὰς ὁποίας ἡ ἀρμονία τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς διὰ τοῦ χρόνου κανονίζει.

Ἡ κατ' ἀποκοπὴν ἐργασία ἀρμόζει ἐπὶ τῶν βιομηχανημάτων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις ἔχει τι αὐτοτελέες. Ἐπομένως ἡ μέθοδος αὕτη ἀνήκει εἰς πρόχωρημένον πολιτισμὸν, ὅστις εἶναι συγχρόνως αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα τοῦ μεγάλου νόμου τῆς διαιρέσεως τῶν ἔργων

έν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ. Ἐπί τῶν ὀπισθοδρομικῶν ἐποχῶν ἡ παρ-
βιομηχανία ἀποτελεῖ τὸν κανόνα. Οὕτως ἡ χωρικὴ οἰκογένεια
διατηρεῖ ἀκόμη τὸν ἀρχαῖον τύπον ἐν τῇ στενῇ κατ' αὐτὴν ἐνώσει τοῦ
γεωργοῦ, τοῦ οἴναποιοῦ, τοῦ ἀρτοποιοῦ, τοῦ κτηνοτρόφου, τοῦ ὑφαντοῦ,
τοῦ ράπτου. Ὄταν ὅλη ἡ κοινωνία εἶναι ὀργανισμένη τοιοῦτοτρόπως,
ποῦ θέσις διὰ τὴν κατ' ἀποκοπὴν ἐργασίαν;—Ἐκτὸς τῆς τοιαύτης τοῦ
πολιτισμοῦ καὶ τῆς βαρβαρότητος ἐπιρροῆς, τὸ σύστημα τῆς κατ' ἀπο-
κοπῆν ἐργασίας ὑπόκειται εἰς τὸν ἐπόμενον κεφαλαιώδη ἐκ τῆς φύσεως
τῶν πραγμάτων περιορισμόν. Ὄταν προκείται περὶ ἐργασίας, εἰς τὴν
ὁποίαν τὸ οὐσιώδες εἶναι ἡ συνέχεια τῆς ἐκτελέσεως, ἡ κατ' ἀποκο-
πὴν ἐργασία εἶναι ἀνεφάρμοστος. Ὁ στρατιώτης π. χ. δὲν δύναται
πληρωθῆ κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο. Ὅλοι αἱ ὥραι τοῦ ἀνθρώπου εἰς
τὸν ὁποῖον κινεῖ ὀργανισμόν ἡ δὲ ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς μάχαις δια-
τίμησις τῶν ἐχθρικών κεφαλῶν δὲν εἶναι μισθός, ἀλλὰ βραβεῖον θη-
ριωδείας. Ἡ ἐπιτήρησις μηχανῆς κινουμένης δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ
εἰς τὸ σύστημα τῆς κατ' ἀποκοπῆν ἐργασίας. Καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἐν
τῇ οἰκίᾳ ὑπηρετῶν δὲν δύναται νὰ πληρωθῆ κατ' ἀποκοπῆν τόσον
ἐπὶ ἐκάστου αὐτῶν προϊόντος, διότι ἡ φύσις τούτου ἀποτελεῖται εἰς
τὸ συνεχές τῶν ἐκδουλεύσεων. Ὄταν ὅμως τὰ ἔργα διαιροῦνται μέ-
χρις αὐτοτελείας, καὶ ἡ ὠρολογιοποιία π. χ. ἀποτελεῖται ἐν Ἀγγλίᾳ
ἐξ ἑκατὸν ἰδιαιτέρων κλάδων, ἰδιαιτέρων ἀπαιτούντων ἐκπαίδευσιν,
δύναται ὁ ἐργάτης νὰ πληρωθῆ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λεπτοδει-
κτῶν, τοὺς ὁποίους κατασκευάζει, χωρὶς ἐντεῦθεν νὰ ἐπηρεασθῆ ἡ τε-
λικὴ ἐργασία τοῦ προσαρμοσόντος τὰ διάφορα ὄργανα ὠρολογοποιοῦ.

Ἐὰν συγκρίνωμεν τὴν παραγωγὴν τῆς κατ' ἀποκοπῆν ἐργασίας
πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς ἡμερομισθίου, ἡ πρώτη ἐξέχει εἰς τὴν πο-
σότητα, ἡ δευτέρα εἰς τὴν ποιότητα. Ἐπὶ τῆς πρώτης τὸ συμφέρον
τοῦ ἐργάτου ἔγκειται εἰς τὴν ποίησιν μᾶλλον πλειοτέρων ἢ τελειο-
τέρων προϊόντων. Αἱ κατ' ἀποκοπῆν οἰκοδομαὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι
θλιβερά ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ταύτης. Εἰς τὸ πέμπτον ἔτος τῆς
ἀνεγέσεως τῶν ἄρχονταί αἱ σπουδαῖαι τῆς συντηρήσεως δαπάναι, ἡ
παραμέλησις τῶν ὁποίων ἐπιταχύνει τὴν φθοράν. Διαφέρει ἐντούτοις
ἡ ἡμερομισθίου ἐργασία. Ἐπειδὴ αὕτη δὲν αἰσθάνεται ἐκ φύσεως τὴν
αὐτὴν πρὸς ἀποτελείωσιν τοῦ ἔργου σπουδὴν, ὀδηγεῖται μάλιστα ὑπὸ
τοῦ συμφέροντος εἰς τὴν ὅσον ἐνεσσι χρονιωτέραν ἐν ταῖς χερσὶν αὐ-
τῆς ὑπαρξίᾳ τοῦ πράγματος, ὅλοι αἱ προσπάθειαι ἀποκλίνουσιν εἰς
τὴν τελειότεραν κατασκευὴν αὐτοῦ. Ἐν γένει ὅμως ὅσον ἡ τεχνουργία
περιβάλλεται τὴν μηχανικὴν χιτῶνα, ὅσον τὰ κατ' ἀποκοπῆν σύστη-

μα εἶναι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τελειότητος αἰρετώτερον, ἐνεκεν τῆς κα-
νονικῆς τῆς μηχανῆς κατεργασίας. Πλὴν ὅταν ἐργάζεται ὁ καλλιτέ-
χνης, ἐὰν οὗτος εἶναι μισθωτός, ὁ ἔρος τοῦ ὠραίου δὲν ἐμπνέει κατ'
ἀποκοπῆν.

Ἐπὶ ἑτέραν ἔποψιν τὰ δύο συστήματα ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπιρροὴν
ἐπὶ τῆς ζωικῆς τοῦ ἐργάτου οἰκονομίας, διότι τὸ μὲν κατ' ἀποκοπῆν
ὠθεῖ αὐτὸν εἰς κατάχρησιν τῶν ἐργατικῶν του δυνάμεων, τὸ δὲ ἡμε-
ρομισθίου ἀπ' ἐναντίας ἀποφεύγει μετὰ προσοχῆς πᾶσαν ἐξάντλησιν.
Ἐν τῇ ἰσχυρᾷ τοῦ συμφέροντος γλώσσῃ ἡ κατ' ἀποκοπῆν ἐργασία
ἔχει τι συνεταιριστικὸν μετὰ τοῦ κεφαλαίου. Οὕτως ἐνῶ ἀμφότεραι αἱ
δυνάμεις αὗται σπεύδουσιν ὑπὸ τὸ κέντρον τοῦ συναγωνισμοῦ, ἡ μὲν
τοῦ κεφαλαίου ἀνανεοῦται, ἡ δὲ τῆς ἐργασίας φθείρεται. Ἐντεῦθεν ἡ
κατ' ἀποκοπῆν ἐργασία ἠλκυσεν ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τὴν καθολι-
κὴν δυσμένειαν τῶν ταραχωδεστέρων καὶ ἀμελεστέρων τῆς ἐργατικῆς
κοινωνίας ἀτόμων. Εἰς πολλὰς δὲ ἀπεργίας ἡ κατάργησις τοῦ κατ' ἀπο-
κοπῆν συστήματος ἀνεγράφη ὡς ἰδιαιτέρον ἄθρονον πίστεως. Οὕτως ὅταν
οἱ ἐργάται τῶν Παρισίων συναπετέλεσαν τὴν Φεβρουαρινὴν ἐπανάστα-
σιν (1848), κατάρθωσαν ἐν πολλοῖς τὴν κατάργησιν τῆς κατ' ἀπο-
κοπῆν ἐργασίας. Περίεργος ἀνακολουθία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως! Ἀφ'
ἐνὸς ὄργᾳ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ὀρέγεται τῆς ἀμεριμνίας
τῆς δουλικῆς ἐργασίας!

Τὰ προεκτεθέντα ἐν τούτοις ἐλαττώματα τῆς κατ' ἀποκοπῆν ἐρ-
γασίας εἶναι πρῶται τῆς ἐλευθερίας συνέπειαι, τὰς ὁποίας ἡ μεταγε-
νεστέρα ἀνάπτυξις αὐτῆς προὐρίσται, ἵνα οὐσιωδῶς μεταβάλλῃ. Ἡ μὲν
τελειότης τῆς κατ' ἀποκοπῆν ἐργασίας δύναται νὰ συνδυασθῆ μετὰ
μᾶλλον ἐξηκριβωμένης ἐπιτηρήσεως τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος,
τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἡμερομισθίου ἐργασίας ἐξασκεῖ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ
ἐντονωτέραν ἐπίδωξιν. Ἡ δὲ κατάχρησις τῆς ἐργατικῆς ὑγείας μαρ-
τυρεῖ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἀγῶνων τῆς ἐθνικῆς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ οἰκονο-
μίας. Καθὼς οἱ ἐκχερσοῦντες ἐλώδεις γαίας κινδυνεύουσι πλειότερον
τῶν εὐτυχεστέρων ἀπογόνων αὐτῶν, οὕτω καὶ πᾶσα μετάβασις ἀπὸ
χείρονος εἰς κρείττονα περίοδον ἀπαιτεῖ ἀγῶνας καὶ θύματα. Ἄλλ' ἐν
ταῖς προκεχωρημέναις κοινωνίαις ὁ ἐργάτης ἔχει ὅλην τὴν συναίσθησιν
τῆς ἀξίας αὐτοῦ, οὐδὲ εἶναι τυφλὴ μηχανή. Ἡ ὑγεία του εἶναι πο-
λυτιμότερον ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἡ κατ' ἀποκοπῆν ἐργασία μετὰ τε-
λείας συνειδήσεως εὐλαβεῖται. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ Ἀγ-
γλία εἶναι συγχρόνως ἡ κλασικὴ γῆ καὶ τῆς κατ' ἀποκοπῆν ἐργασίας
καὶ τοῦ τελειότερου ἐργατικοῦ τύπου, διότι τὸ μέγιστον τῆς βιομηχα-

νικῆς αὐτῆς ἀκμῆς ὀφείλεται εἰς τὸ σύστημα τῆς κατ' ἀποκοπὴν ἐργασίας, καὶ ὁ Ἄγγλος ἐργάτης εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν ἐργατῶν. Πάσα κακὰ σπέρματα κοινωνικῶν συμφορῶν ἐγκυμονοῦνται ἐντὸς τῶν μεγάλων τῆς χώρας ταύτης πληθυσμῶν ὑπὸ τὸν ἀνοικτὸν τῆς ἐλευθερίας ὀρίζοντα. ! «Οὐδαμοῦ ἄλλοῦ, λέγει ὁ Κ. Roscher, ὑπάρχουσι πλεῖστον στοιχεῖα εὐφλεκτα καὶ δύνανται μικροτέρα εἰς καταστολὴν τῆς πυρκαϊᾶς, ὅσον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὅλα ἐν τούτοις ἐκμηδενίζονται. Ἐὰν δὲ εἰς εἰς τὸ θαῦμα τοῦτο συντρέχουσι βεβαίως λόγοι πολλοί, μεταξὺ τῶν σημαντικωτάτων ἀνήκει ἡ περίστασις, ὅτι ἡ Ἀγγλία περιέχει 4 000 σχολεῖα ἐν οἷς διδάσκεται ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία.»

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΔΑΠΑΝΗ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1873.

Ἡ διὰ τὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος ὀριζομένη ἐν τῷ προϋπολογισμῷ δαπάνη δρ. 18 737 250 (1) διαιρεῖται κατὰ τοὺς διαφόρους τῆς ὑπηρεσίας κλάδους εἰς ἑπτὰ τμήματα.

Α'. Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν δρ. 7 143 730.—Ἀπέναντι τῆς ὀλικῆς διοικητικῆς δαπάνης εἶναι τὰ $\frac{2}{3}$, (ἐν Βελγίῳ τῷ 1871 σχεδὸν τὸ $\frac{1}{2}$) προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν ναυτικῶν τοῦ κράτους ἐξόδων (δρ. 1 643 053) καὶ τῶν διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐν γένει συντάξεις (δρ. 1 945 000), ὅλον δρ. 10 731 783, εἶναι τὸ τρίτον σχεδὸν τοῦ γενικοῦ τῆς ἐπικρατείας εἰσοδήματος, ὅπερ ἀπορροφᾷ ἡ εἰμαρμένη ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις κοινωνίαις ὅσας κακοποιίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀναπόφευκτος ἡ τῶν ὀπλων ἰσχὺς. Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία ἐνασχολεῖ 27 ἀξιωματικούς, 5 ὑπαξιωματικούς, 2 κλητῆρας καὶ 3 ἵππους, δαπανᾷ δὲ δρ. 91 130. Τὸ μηχανικὸν σῶμα 42 ἀξιωμ. 44 ὑπαξιωμ. δρ. 136 300. Τὸ πυροβολικὸν καὶ ὀπλοστάσιον 47 ἀξιωμ. 126 ὑπαξιωμ. 55 μουσικούς, 473 στρατιώτας καὶ 143 ἵππ. δρ. 265 000. Τὸ ἱππικὸν 24 ἀξιωμ. 64 ὑπαξιωμ. 20 μουσ. 226 στρατ. ὅλον 333 καὶ 283 ἵππ. (50 λοιπὸν ἱππεῖς πεζοί), δρ. 122 700. Τὸ πεζικὸν

326 ἀξιωμ. 1 176 ὑπαξιωμ. 381 μουσ. 7 314 στρατ. καὶ 28 ἱππ. δρ. 2 212 000. Τὸ σῶμα τῶν σκαπανέων 12 ἀξιωμ. 35 ὑπαξιωμ. 5 μουσ. 144 στρατ. καὶ 9 ἵππ. δρ. 72 500. Ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Κλάδοι ὑπηρεσίας» 361 000 δρ. δι' 95 ἀξιωμ. 33 ὑπαξιωμ. 3 γραμμ. 4 ὑπογραμμ. 8 γραφεῖς καὶ 16 ἵππους, ἐξ ὧν οἱ 10 διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βασιλέως. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο περιλαμβάνει τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ διαγγελεῖς αὐτοῦ, νοσοκομεία καὶ θεραπευτήρια, τὰ στρατοδικεῖα, τὰ φρουραρχεῖα Ἀθηνῶν καὶ Ναυπλίας, τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Ἑπτανήσου, ἀποθήκην ἱματισμοῦ, ἀρτοποιεῖα, οἰκονομικοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ 8 ἱερεῖς δι' ὅλον τὸν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἡ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευσις 1 000 δρ. (!) διὰ τὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀποστολὴν ὑποτρόφων, 3 000 δρ. διὰ σχολεῖα (;) τοῦ στρατοῦ καὶ 20 000 δρ. διὰ τὴν Σχολὴν τῶν Βυελπίδων, ἐν ἧ ἡ διοικήσις ἐνασχολεῖ 10 ἀξιωμ. 5 ὑπαξ. 2 μουσ. 8 στρατ. καὶ 1 ἵππ. ἡ δὲ διδασκαλίαν 34 (ἐν οἷς 8 ἀξιωμ.) καθηγητὰς καὶ διδασκάλους διὰ 40 μαθητὰς ἀναλογεῖ λοιπὸν 1 διδάσκων πρὸς 1 $\frac{1}{4}$ διδασκομένου. Ἡ χωροφυλακὴ 90 ἀξιωμ. 256 ὑπαξ. 1 200 στρατ. καὶ 150 ἵππ. δρ. 1 000 000. Οἱ ὑπεράριθμοι ὑπαξιωματικοὶ ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρον κεφάλαιον (184 ἄτομα) δρ. 75 000, καθὼς καὶ οἱ διαθέσιμοι καὶ ἀργοὶ ἀξιωματικοὶ (ἄτομα 59) δρ. 125 000 καὶ οἱ κατὰ τὸν νόμον ΥΚΗ' ἀπολυόμενοι ἀνίκανοι ὀπλίται δρ. 6 000. Διὰ τὸ πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ ἀναγκαῖον ὕλικὸν δαπανᾷ ἡ ἐπικράτεια δρ. 1 877 000, ἧτοι, τροφή δρ. 935 000, ἱπποφορβή δρ. 228 000, ἱματισμὸς 523 000, ὀπλισμὸς 60 000, στρατωνισμὸς (κλίνας, σκεπάσματα κλπ.) δρ. 55 000, ἱπποσκευὴ δρ. 3 000, ἀποσκευὴ ἀνδρῶν δρ. 65 000, μουσικὰ ὄργανα καὶ σάλπιγγες δρ. 8 500. Ἡ συντήρησις τοῦ ὕλικου τούτου προσθέτει εἰς τὴν ὀλικὴν δαπάνην δρ. 60 600, ἡ κατοικία τοῦ στρατοῦ δρ. 210 000, αἱ μετακινήσεις αὐτοῦ δρ. 200 000, αἱ ἀσθένειαι δρ. 120 000, ἡ ἀντικατάστασις ἱππων ἀχρήστων δρ. 10 000, ἡ συντήρησις τῶν παντὸς εἶδους γραφείων δρ. 45 000, δικαιώματα πορείας εἰσηγητῶν καὶ μαρτύρων, γραφικὰ καὶ συντήρησις ὑποδίκων καὶ καταδίκων δρ. 30 000.

Ἐὰν ἀπὸ τῶν δαπανημάτων τούτων μεταβῶμεν εἰς τὴν γενικὴν τὴν δυνάμειος θεωρίαν, οἱ μὲν ἄνδρες συμποσοῦνται εἰς 12 358, οἱ δὲ ἵπποι εἰς 633, δηλαδὴ εἶναι μείζων τῆς ἐν Μαραθῶνι κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως παραταχθείσης ἐν ἔτει 390 π. Χ. Ὑπολείπεται ἐν τούτοις ἡ ἐξέλεγχξις τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀναγκαίων τῆς γίγκης ὄρων κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν τόπων καὶ τῶν χρόνων. Ὅτι

(1) 16. φυλ. Ἰουλίου σελ. 224.—Ἀνάγνωθι δὲ, ἐν σελ. μὲν 228 στιχ. κς'. 64 800, ἐν σελ. δὲ 229 στιχ. ις', 64 800 καὶ ιθ'. 18 737 250,

πρὸ πάντων ποιεῖ δεινὴν ἐντύπωσιν εἶναι ἡ ἀναλογία μεταξὺ ἀνδρῶν διευθυνόντων καὶ διευθυνομένων. Ἐπὶ 9 184 στρατιωτῶν εἶναι 3 101 ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ μουσικοί, σχεδὸν 3:1. Ἐὰν τοῦλάχιστον ἠδύναντο οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι νὰ ἐγγυηθῶσι στερεὸν σκελετὸν μείζονος ἐν τῷ μέλλοντι δυνάμει ! Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ τάσις εἶναι ἀφιλονείκητος. Κατὰ μὲν τὸν νόμον ΓΘ' τῆς 27 Μαΐου 1871 οἱ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ διαθέσιμότητι ἀξιωματικοὶ ὠρίσθησαν εἰς 701, κατὰ δὲ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1873 προστίθενται ἕτεροι 18. Καὶ μολαταῦτα ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος μαρτυρεῖ ἐλάττωσιν τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν τοῦ 1872. Μήπως διὰ θυσίας ἀναγκαίου ἀπεκτήθη περιττόν ; Ὅταν ἀπολύονται οἱ ἑφεδροὶ (εἰς οἰκονομίαν τροφῆς καὶ ἐνδυμάτων) καὶ ἡ μὲν δύναμις τοῦ στρατοῦ ἐλαττοῦται οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ πολυπλασιάζονται, πρόδηλον ὅτι ἡ θαυματουργικὴ δύναμις τῶν στρατιωτικῶν σκελετῶν ὑπερακοντίζεται.

Β'. Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν δρ. 3 613 453. — Κεντρικὴ ὑπηρεσία δρ. 109 143, ἐν αἷς τὸ ἕκτακτον προσωπικὸν (πηγὴ χαρίτων) ἐγγράφεται διὰ δρ. 5 000. Διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν δρ. 514 573. Δημοσιὰ ἀσφάλεια 958 051, ἐξ ὧν μόνη ἡ διοικητικὴ ἀστυνομία Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς δρ. 260 092, σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς πρὸς διοικήσιν τῶν ἐπαρχιῶν δαπάνης, ἡ διατήρησις δὲ τῶν καταδίκων δρ. 515 300, πλείονα τούτέστι τῶν ὄσων ἀπρῶτοντο, ἵνα ἐπὶ τινος χλοερᾶς ἐρημονήσου πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς Πελοποννήσου συνοικισθῶσι βαθμῆδόν καὶ διορθωθῶσι τὰ ἀτυχέστερα μεταξὺ αὐτῶν πλάσματα. Ἡ ἔθνοφυλακὴ σημειοῦται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1873 ὅπως ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν τελετῶν, διὰ τὴν τιμὴν. Ἀλλ' ἐνῶ ἐθνοφυλακὴ δὲν ὑπάρχει, αἱ 1 000 δρ. δι' ἀποζημιώσιν καὶ αἱ 500 διὰ νοσηλείαν αὐτῆς εἶναι ἀξιοσημείωτα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἄρθρα. Ἡ δημόσιος ὑγεία δρ. 133 487 (τὰ ἐν Καλάμαις καὶ Μεσολογγίᾳ θεραπευτήρια τῶν σπυροκολιώντων ἀπογόνων τῶν μεσαιωνικῶν σιφιλιτικῶν, τὸ τῶν νῦν ἐν Ἀθήναις τοιούτων καὶ τῶν ἐν Κερκύρα φρενοβλαβῶν δρ. 70 076, ὑγειονομεία καὶ λοιμοκαθαρτήρια δρ. 51 480). Ἐπὶ τῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας προϋπολογισθείσης τῷ 1872 δαπάνης δρ. 438 475 ἡ Κυβέρνησις ὑπεστήριξεν τὴν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1873 ἀπάλειψιν τῆς πρὸς τὴν Ἀτμοπλοικὴν ἐταιρίαν ἐκ δρ. 280 χιλ. χορηγίας. Τιθειμένου κατὰ μέρος τοῦ ζητήματος τῶν προστατευτικῶν τῆς βιομηχανίας ἀρχῶν, ὁ ἀστὴρ τῆς ἐταιρίας ταύτης εἶναι ἀξιοπαρατήρητος. Ὁ μὲν δυστυχὴς Ὄθων ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὸ πρᾶγμα τοῦ Βρούτου, ἡ δὲ δυστυχὴς Κρήτη τὴν νεωτέραν δάφνην τῆς

ναυτικῆς ἡμῶν δόξης. Ὅπως δὴποτε ἡ Βουλὴ διέταξε τὴν ἐγγραφὴν τῆς χορηγίας ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1873, μέχρις οὗ ὀριστικῶς λυθῶσι τὰ περὶ τῆς συνδρομῆς ταύτης. Νέα μέθοδος τοῦ λέγειν συγχρόνως καὶ καὶ ὄχι ! Τὰ σχολεῖα τῶν τεχνῶν δρ. 44 079, τὸ δενδροκομείον Ἀθηνῶν δρ. 12 058 καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεωργικοῦ σχολείου τῆς Τίρυνθος (φύλαξις καὶ συντήρησις αὐτοῦ) δρ. 2 000. Ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία δρ. 512 329, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐν Ἀθήναις ὑπηρεσία δρ. 49 923, ἡ δὲ ἐν τῇ λοιπῇ ἐπικρατείᾳ δρ. 109 215, ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀλεξανδρείᾳ, Σμύρνῃ, Ἰωαννίνοις, Θεσσαλονίκῃ, Λαρίσσει, Ἀρτηρῇ, Βώλῳ καὶ Σουλινᾷ δρ. 17 787, ἡ μετακομιδὴ τῶν ταχυδρομικῶν φακέλων δρ. 175 504 καὶ τὸ πρὸς τὰ ξένα ταχυδρομεία χρέος τῆς ἐναλλαγῆς τῶν ὑπηρεσιῶν δρ. 160 000. Ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία δρ. 600 000, ἐκ τῶν ὁποίων 42 580 διὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ὑπηρεσίαν, 289 860 διὰ τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, 123 χιλ. διὰ τὴν φύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν, 45 χιλ. διὰ τὴν σύστασιν νέων καὶ 100 χιλ. χρέος πρὸς ξένα τηλεγραφεῖα. Τὰ δημόσια ἔργα δρ. 406 163, ἐκ τῶν ὁποίων 115 χιλ. εἰς ἀπόπεράτωσιν τοῦ βουλευτηρίου, 30 χιλ. διὰ τὸ ἀνοιγμὰ, τὴν διαπλάτυνσιν καὶ ἰσοπέδωσιν τῶν ὁδῶν καὶ ἐν γένει τὸν καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῶν (ς), 15 χιλ. εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῶν λοιπῶν πόλεων, 60 χιλ. δι' ἀποξήρανσιν ἐλῶν, διευθέτησιν ποταμῶν καὶ χειμάρων (ς), 80 χιλ. εἰς ἐπισκευὴν καὶ βελτίωσιν οἰκοδομῶν τῆς διοικήσεως, λοιμοκαθαρηρίων καὶ φυλακῶν, 42 880 διὰ τοὺς λιμένας, 15 χιλ. διὰ τοὺς φάρους, καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τὸ προσωπικόν. Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον ἀφορᾷ τὰς βοηθείας (δρ. 217 710), ἐν αἷς 10 χιλ. διὰ τὰ ὑδραγωγεία τῶν δήμων, 30 χιλ. διὰ τὰς κηδείας τῶν ἐνδεῶν (ς), 41 700 διὰ μηνιαῖα βοηθήματα ἀγωνιστῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν (ς) Οἱ πρόσφυγες ἐγγράφονται διὰ δρ. 100 χιλ. (ὁμολογῶ, ὅτι δὲν γνωρίζω οὐδὲ ἓνα τοιοῦτον) καὶ αἱ μεγαλόδωροι εἰς δρ. 33 010. Πῶς ! Πληρόναι ὁ γεωργὸς τῆς Ἑλλάδος τὸν φόρον τοῦ ἰδρώτος αὐτοῦ, ἵνα ᾄσιν μεγαλόδωροι αἱ Κυβερνήσεις του ;

Γ'. Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης δρ. 2 644 019. — Διὰ τὸ προσωπικόν (Ὑπουργεῖου ἄτομα 13, Ἀρείου Πάγου 18, Ἐφετεῖον 85, Πρωτοδικείων 336, Εἰρηνοδικείων 375, ὄλον 727) δρ. 1 418 626, ἐκ τῶν ὁποίων μόλις 380 666 διὰ τὸν ἐπιούσιον τῆς εἰρηνοδικιακῆς δικαιοσύνης ἄρτον ! Τὰ παντὸς εἶδους ὑλικά τῶν διαφόρων γραφείων ἀντὶ δρ. 202 988 (Πρωτοδ. 119 706, Ἐφετ. 33 120, Εἰρηνοδ. 32 502, Ὑπουργ. 10 050, Ἀρείου Πάγου 7610). Αἱ φυλακαὶ τῶν ὑποδίκων

δρ. 270 245, ἐξ ὧν εἰς ἐνοίκια δρ. 13 855 (φυλακαὶ ἀνδρῶν 12 036, γυναικῶν 1 818), εἰς ἐπισκευὰς αὐτῶν δρ. 6 χιλ. εἰς μισθοὺς φυλακτικῶν 20 290 καὶ εἰς διατροφήν ὑποδίκων 230 100. Τὰ ἐξοδα τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἀναβιβάζονται εἰς δρ. 741 640, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ ἀποζημιώσεις τῶν μαρτύρων 514 500, τῶν συνέδρων καὶ τῶν ἐνόρκων 125 000, ποσὰ κολοσσαῖα, τὰ ὅποια διὰ περαιτέρω τελειοποιήσεως τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος καὶ τοῦ περὶ εἰρηνοδικῶν θεσμοῦ ἠδύναντο καὶ νὰ μετριασθῶσι καὶ ἀποτελεσματικώτερα νὰ καταστῶσι.

Δ'. Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δρ. 1 663 226. — Ἡ ἔνωσις τῆς παιδείας μετὰ τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἱστορικὸν κατόρθωμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ ἢ ἡ παιδεία ἢ ἡ ἐκκλησία ἢ ἀμφότερα. Ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς τῆς ἡμέρας, τῆς διαμοιραζούσης τὰ ὑπουργεῖα, θὰ προετίμων εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκκλησίας ἐκκλησιαστικὸν (οὐχὶ ἐκ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος ὅπως ἐγώϊστικῶς ἀποβλέπη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἀλλ' ἐν τινι προσεχεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μέλλοντι ἐκ τοῦ κοσμικοῦ κλήρου, ὅστις ἐνόησε τὸν οὐρανὸν μετὰ τῆς γῆς), εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς παιδείας διδακτικὸν, καθὼς καὶ εἰς τὴν τῶν ναυτικῶν ναύτην. Ἡ πολιτικὴ δὲν πρέπει νὰ στερῆται τῶν πλεονεκτημάτων τῆς εἰδικότητος καὶ ἐκεῖνα τὰ κόμματα εἶναι ἰσχυρὰ, ὅσα ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὰ σπέρματα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν κοινωνικῶν χρειῶν. — Ἡ ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ ὑπηρεσία δρ. 46 818, ὁ κλῆρος 224 680, ἐξ ὧν 39 χιλ. εἰς δαπάνας ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας, 3 160 εἰς ἐτέρας ἐντὸς αὐτῆς, 31 030 εἰς ἱεροκλήρικας, 152 650 εἰς ἐπισκόπους καὶ μηδὲν εἰς τοὺς ἱερεῖς. . . Ἀλλ' ἐλησμόνησα· δίδονται εἰς τὸν τῆς Ν. Πέλλης δρ. 550 ! Καὶ ὅμως 50 σεβάσμιοι ἱερεῖς, πράγματι ὀδηγοῦντες τὴν ποιμνὴν τοῦ Κυρίου, ἀξίως βεβαίως 50 ἐπισκοπικὰς ὄφρεις. Ἡ ἐκπαίδευσις διαίρεται εἰς ἀνωτέραν δρ. 1 234 828 καὶ εἰς δημοτικὴν δρ. 146 300. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουσι τὰ Ἑλλ. σχολεῖα δρ. 549 011 (διδάσκαλοι 241), τὰ Γυμνάσια 337 980 (καθηγηταὶ 95), τὸ Πανεπιστήμιον 244 075 (καθηγηταὶ 53, γραμμ. 1 Ἀστυκλινικὴ 7), αἱ Ἐθνικαὶ βιβλιοθήκαι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κερκύρᾳ (ἄτομ. 13) δρ. 30 675, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον (ἄτομ. 4) δρ. 4 895, ὁ Βοτανικὸς κήπος (ἄτομ. 3) δρ. 7 388, ἡ Ἀρχαιολογία δρ. 51 744, εὐλαβῆς εἰς τὴν θέαν τῆς Ἀρχαιότητος θυσία, διανεμομένη εἰς τοὺς ἐν τῷ ναῶ αὐτῆς ὑπηρετοῦντας δρ. 20 744, εἰς ἀγορὰν γηπέδων καὶ ἀρχαιοτήτων, ἀνασκαφὰς καὶ κτίρια δρ. 27 χιλ. καὶ εἰς συνδρομὴν πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρίαν δρ. 4 χιλ. Αἱ

ἀγοραὶ βιβλίων καὶ αἱ βοήθειαι προσώπων ἐγγράφονται διὰ δρ. 25 600. Ἀπέναντι τῶν ἀνωτέρω ἢ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις (ἄτομα;) μόλις λογίζεται διὰ δρ. 146 300, ἐν αἷς ἡ ἐπιθεώρησις τῶν δημοτικῶν σχολείων δρ. 800 ! Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται μία πλειότερον ἀφορμὴ, ἐξ ἧς νοσεῖ ἡ πρώτη παρ' ἡμῖν τροφὴ τῆς διδασκαλίας. Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐν τρισὶν ἐπαρχίαις τῆς Πελοποννήσου (Κορινθία, Καλάβρυτα, Γορτυνία) εὐρον σχολεῖα ἄνευ πινακῶν, ἄνευ καθισμάτων, ἄνευ παραθύρων καὶ μετὰ στέγης ἡμιανοικτῆς. Ἐν Βελγίῳ ὅμως εἴκοσι ἑκατομμύρια φρ. ἐψήφισεν ἐσχάτως ἡ Βουλὴ εἰς οἰκοδομὴν καὶ περιποίησιν σχολείων. Ἐὰν συγκρίνωμεν παρ' ἡμῖν τὴν δαπάνην τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὴν δαπάνην τῆς κατωτέρας, μόλις ἡ τελευταία προσεγγίζει τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς πρώτης. Τὸ Ἑλληνικὸν λοιπὸν ἔθνος δαπανᾷ 1 ὅπως ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του καὶ 8 ὅπως ἀνοίξῃ τὸ πνεῦμα του. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται πολλὰ συμπτώματα ἐθνολογικῆς μυωπίας. Ἐν Ἀμερικῇ ὅμως ἔχουσι πλειότεραν ἀδυναμίαν πρὸς τοὺς ἀνοικτομάτας. Ἐκαστος λαὸς ἔχει ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ὅταν ὅμως δίδηται εἰς ὅλους τὸ σφυρίον τῆς καθολικῆς ψήφοφορίας, πρόδηλον εἶναι πόσον ἡ μέθοδος τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἀποτελεῖ περισπούδαστον στοιχεῖον τῶν ὅλων ἐθνικῶν τυχῶν, ἵνα μὴ ἐγκαταλειφθῇ ἀφώτιστον. Ὅσοι λοιπὸν ἐρεθίζονται ὑπὸ δημοκρατικῶν ὀρέξεων, ἐντεῦθεν πρέπει νὰ ἀρχίσωσι καὶ ἐνταῦθα νὰ τελειώσωσι.

Ε'. Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν δρ. 1 643 053. — Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία (4 ἀξίωμ. 4 ὑπάλληλοι) 24 648, τὸ ναυτοδικεῖον (4 ἀξίωμ. 1 ὑπάλλ.) 18 249, ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ναυτικῶν συντάξεων καὶ ταμείων (9 ἀξίωμ.) 26 874, ὁ ναύσταθμος (19 ἀξίωμ. 8 ὑπαξίωμ. 32 ναῦται, 9 ἐργοστασιάρχαι, 76 τεχνῖται) 142 372, ἡ λιμενικὴ ὑπηρεσία (30 ἀξίωμ. 43 ὑπάλλ. 47 ναῦται) 140 127, ὁ λόχος τῶν πρεσβυτῶν (5 ὑπαξίωμ. 29 ναῦται) 10 000, τὸ ἐν ἐνεργείᾳ ναυτικὸν (διὰ τὴν ὑπηρεσίαν 11 πλοῖα καὶ διὰ τὸν βασιλέα 1 θαλαμηγὸν καὶ 1 λέμβος, 60 ἀξίωμ. 72 ὑπαξίωμ. 90 μηχανικοὶ καὶ 250 ναῦται) 468 251, ἡ διαθεσιμότης καὶ ἡ ἀργία (39 ἀξίωμ. 20 ὑπαξ.) 84 375, οἱ ὑπασπισταὶ καὶ οἱ διαγγελεῖς (2) 8 730, οἱ φάροι καὶ φανοὶ (1 ἀξίωμ. 19 ὑπάλλ. 79 ναῦται) 50 309. Τὸ πρὸς συντήρησιν τοῦ ναυτικοῦ ὕλικόν, εἰς τροφὰς δρ. 213 376, εἰς γαιάνθρακας 176 χιλ. εἰς ἐπισκευὴν καὶ συντήρησιν πλοίων 100 χιλ. κακαστημάτων 9 χιλ. φάρων καὶ φανῶν 46 022, εἰς ἡμερομίσθια 8 χιλ. εἰς ἐνοίκια 14 χιλ. εἰς νοσηλείαν 3 280, εἰς ναύγια 5 χιλ.

εις ὁδοιοδικὰ 14 χιλ. εις ἐξοδα γραφείων 19 χιλ. εις ἐκπαίδευσιν 26 ἀτόμων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, (ἐν οἷς 6 εις 6 (!) μῆνας) καὶ 3 ἀτόμων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, (ἐν οἷς 1 ἐντὸς ἰδιωτικοῦ σχολείου) 43 000, εις ἱματισμὸν 16 440 καὶ τέλος εις ὄπλισμὸν 2 000. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν λοιπὸν ἐποψίν τὸ ἡμέτερον ναυτικὸν καθίσταται ἀβλαβέστατον πρὸς πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. Ἐὰν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο προσεγγίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦ μισθοδοτουμένου προσωπικοῦ (1 076), πλεόν τοῦ ἑκτου (168) εἶναι ἀξιωματικοί, ὀλιγώτεροι τοῦ ἡμίσεως (492) ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν ἐνεργείᾳ ναυτικὸν καὶ μόλις τὸ τέταρτον (250) εἶναι ἐπὶ τοῦ κανονίου ναῦται. Φεῖ! Ποῦ κατέληξεν ὑπὸ τοῦς μεγαλοπράγμονας τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἡ ναυτικὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Θεμιστοκλέους δύναμις! Μόνος ὁ Κλινίας (Ἡροδ. 8. 17) ἐνώπιον τῆς Σαλαμῖνος εἶχεν ἐπὶ τῆς τριήρους αὐτοῦ διακοσίους!

ΣΤ'. Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν δρ. 1 276 589. — Ἡ Κεντρικὴ ὑπηρεσία (ἀτομ. 57) 180 345 (ἐν αἷς 29 500 εἰς ὑλικὸν κλπ.), τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον (ἀτομ. 38) 127 600 (ἐν αἷς 12 300 εἰς ὑλικὸν καὶ ἐ.λ.λαβῆς ἀντιγραφῆς ἀποφάσεων), τὰ ταμεῖα (ἀτομ. 139) καὶ αἱ εἰσπράκτορες (310) 587 204 (ἐν αἷς 160 χιλ. ὡς νόμισμα ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων ποσοστὰ καὶ 46 χιλ. εἰς ὑλικὸν κλπ.), αἱ οἰκονομικαὶ Ἐφορεῖαι (ἀτομ. 180) 231 440 (ἐν αἷς εἰς ὑλικὸν 24 440) καὶ αἱ κεκλεισμέναι χρήσεις δρ. 150 χιλ. Ἐπὶ τοῦ ὅλου ὁ μηχανισμὸς οὗτος δὲν εἶναι ἐκ τῶν δαπανηροτέρων, διότι ἀντὶ δρ. 3 829 392 παρέχει εἰς τὸ δημόσιον δρ. 31 613 938, ἐνῶ ἡ Ἑθνικὴ π.χ. Τράπεζα ἀντὶ δρ. 1 784 753 παρέσχε τῷ 1872 δρ. 3 259 640 εἰς τοὺς μετόχους αὐτῆς. Ἡ διαφορὰ προφανῆς. Ὑπὸ γενικωτέραν ἐποψίν ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν δὲν εἰσῆλθεν ἔτι εἰς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Ἐνῶ ἀντιπροσωπεύει τὸν δημόσιον θησαυρὸν, κατέχει ἥτοι θέσιν ἀνήκουσαν ἄλλοτε εἰς Αὐτοκράτορας, οὐδέποτε ἀνεβίβασε τὴν διάνοιαν μέχρι τοῦ ὕψους αὐτῆς. Ἡ ἁρμονία τῶν πόρων τῆς ἐπικρατείας πρὸς τὰς πηγὰς τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων αὐτῆς εἶναι μεμακρυσμένη ἐλπίς. Δὲν ἤρχισαμεν ἀκόμη ἐκ τῆς ἐξακριβώσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν περιουσίας, ἀνεπαίσθητως δὲ μετεβλήθη ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δικαστικῶν τοῦ δημοσίου διαφορῶν εἰς ἀληθὴ κοινωνικὴν μάστιγα. Ἡ συνταγματικὴ ἀξία τῶν ἀπολογισμῶν τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων χρημάτων ἀνήκει οὐσιασθῶς εἰς τὸ μέλλον. Ζῶμεν ἐν τοιαύτῃ οἰκονομικῇ ἀφελείᾳ, ὡς ἂν δὲν ὑπῆρχον δι' ἡμᾶς οἰκονομικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα παρ' ἄλλοις ἔθνεσι ὁ φόβος τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν καθιστᾷ θέμα ἀλλεπαλλήλων μελετῶν, εἰς ἃς

καλοῦνται ὅλα τὰ φῶτα τῆς ἐπικρατείας. Ἡ ἀνόρθωσις τῆς πίστεως ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἡ ἁρμονία τῶν δημοσίων βαρῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀποτελοῦσι μαχλὸν, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ Ἀρχιμηδῆς, ἡ ἐπιστήμη τοῦτέστι, τὴν ὁποῖαν καλοῦσι σχολαστικὴν! Ἐρωτήσατε τέλος τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διαχείρισιν τῆς Πολιτείας, τὸ μέγα τῆς ὁποίας πνεῦμα ἐννοεῖ τὴν Προεδρείαν τῆς ὑπουργικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ κέντρον τῶν οἰκονομικῶν τοῦ τόπου ἰδεῶν καὶ δυνάμεων.

Ζ'. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν δρ. 753 480. — Εἶναι τὸ εὐθηνότερον ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπραγματεύθην περὶ τῶν λοιπῶν τάξει. Ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία αὐτοῦ (ἀτομ. 16) 88 731 (ἐν αἷς 9 χιλ. διὰ παράσημα τῆς ματαιότητος, 20 χιλ. διὰ ταχυδρομικὰ ἐκτὸς τοῦ Κράτους καὶ 20 500 διὰ γραφικὰ κλπ.). Ἐὰν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ κρίνωμεν περὶ τῶν διπλωματικῶν γνωριμιῶν τῆς Ἑλλάδος, δὲν γνωρίζει αὕτη ἄλλην ξένην Κυβέρνησιν ἐκτὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐξόχου σπουδαιότητος τῆς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ τῆς Ἀνατολῆς Ἑλλ. ἀντιπροσωπείας, ἰδοὺ μέσον ἀλάνθαστον, ἵνα εἰς πρώτην περιπλοκὴν θεωρηθῇ βαθμηδὸν ἡ Ἑλλὰς τόσον ἀλλοτρία ἐν τῷ διεθνῇ διπλωματικῷ περιβάλλῳ, ὅσον αἱ νῆσοι τῶν Σανδβίχων. Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη τῶν ἐθνῶν ζωὴ ἐπὶ ἄλλων στηρίζεται ὄρων καὶ ὁ μῦθος τῆς ὠφελείας τῶν μικρῶν ἐκ τῶν ἐρίδων τῶν μεγάλων ὑποθέτει τοὺς πρώτους κατὰ βῆμα παρακολουθοῦντας ὅλας τῶν πραγμάτων τὰς περιπετείας: μάρτυς ἡ Ἰταλικὴ ἐπὶ Canouir διπλωματία. Ὅπωςδήποτε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Προσβεία (ἀτομ. 44) δρ. 208 536 (ἐν αἷς 39 χιλ. εἰς γραφικὰ κλπ.), τὰ Προξενεῖα (ἀτομ. 74) 288 044 (24 260 εἰς γραφ. κλπ.), αἱ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν διπλωματικαὶ ἀποστολαὶ 116 χιλ., ἡ ἐκτέλεσις τῆς διὰ τὴν ἐξαγορὰν (ὄλον φρ. 23 280) τοῦ διαγωγίου τέλους ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Escout μεταξὺ Βελγίου καὶ Ἑλλάδος συνθήκης 3 600, αἱ σημαῖαι, βοήθειαι, ἑκτακτοὶ ἐργασίαι καὶ τὰ φιλοδωρήματα (ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ) 20 000, αἱ ἀπρόβλεπτοι δὲ δαπάναι δρ. 50 000. Εἶθε μεταξὺ αὐτῶν νὰ ἀναγραφῶσιν ἐπὶ τέλους ἐθνολογικὰ παρὰ τοῖς Προξενείοις σχολεῖα πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἰδιαιτέρων ἐκάστου τόπου περιστάσεων καὶ ἐπέκτασιν τῶν κοινωνικῶν ἐν γένει φώτων. Ὑπὸ διοικητικὴν ἐποψίν δὲν ὑπάρχει καταλληλοτέρα μέθοδος βασιμωτέρων ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς μελετῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Αἱ οἰκονομικαὶ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος. Μετὰ τοὺς σιδηροδρόμους τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, οἵτινες πρόκειται νὰ εἰσαῶσι τὸν τόπον εἰς τὴν ταχύτητα τῆς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ οἰκογενεῖᾳ ζωῆς, οἱ σιδηροδρόμοι τῆς Πελοποννήσου ἀποτελοῦσι περισπούδαστον θέμα ἐσωτερικῆς προαγωγῆς. Ἡ κτηματικὴ Τράπεζα κατέχει ἰδιαιτέραν σελίδα τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Ἐὰν κατορθώσῃ νὰ καταστήσῃ μᾶλλον εὐκίνητον τὴν Ἑλληνικὴν γῆν διὰ τῶν ὑποθηκογράφων (κτηματογράφων) αὐτῆς, δὲν ὑπάρχει μείζων ἐκδούλευσις διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐξοχὴν. Ἡ δὲ χαρτοσήμανσις τῶν μετοχικῶν τίτλων εἶναι ἔργον δικαιοσύνης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν συνταγματικὴν τῆς φορολογίας ἰσότητά, περιπλέον οὐσιώδους ἐκδούλευσις εἰς τὴν ὀρθῶς ἐννοουμένην ἰσορροπίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἡ δὲ τῶν Λαυριωτικῶν ἐκβολᾶδων παραχώρησις πρὸς τὴν ἐταιρίαν τῶν μεταλλουργειῶν τοῦ Λαυρίου εἶναι ἡ τελευταία πράξις τοῦ δράματος, ὅπερ ἡ ἀτέλεια τῆς ἀρχαίας μεταλλουργίας (σκῶραι, ἐκβολᾶδες) ὠθουμένη κάπως καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς, ἐκληροδότησεν εἰς τὰς νεωτέρας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης προόδους.

— Ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις τῆς Γαλλίας κατήργησε τὸν ὑπὲρ τῆς Γαλλικῆς ναυτιλίας ἐπὶ τῶν ξένων σημαίων ἐπιβαλλόμενον τελωνιακὸν δασμὸν, τὸν τοσοῦτον ἐπιβαρύναντα τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἰς τὸ εὐρὸ αὐτοῦ στάδιον τῆς προμηθείας τῆς Δύσεως διὰ τῶν περισσευμάτων τῆς Ἀνατολῆς. Νίκη τῶν περὶ ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου ἀρχῶν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀντίπαλος προστατευτικὴ πολιτικὴ εἰσήγαγεν ἐντὸς τῶν Γαλλικῶν λιμένων, κατὰ τὸν Ἰαννουάριον 1873, 1758 πλοῖα καὶ 484 τόνους, ἐνῶ κατὰ τὸν Ἰαννουάριον 1872 εἶχον εἰσέλθει 2 910 πλοῖα καὶ 594 000 τόνοι.

— Ἡ αὐτὴ πολιτικὴ ἀνάλογα παρήγαγε φαινόμενα καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, διότι κατεβίβασε τὴν κίνησιν τῶν λιμένων αὐτῶν ἀπὸ 71 τοῖς % πρὸ τοῦ 1860 εἰς 46 τοῖς % κατὰ τὸ 1864, εἰς 38 τοῖς % κατὰ τὸ 1871 καὶ εἰς 28 τοῖς % μέχρι τῆς 20 Ἰουνίου 1872. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς καταχωρισθέντας τόνους, ἀπὸ 5 539 000 τῶ 1859 — 1860 κατέπεσαν εἰς 4 246 000 τῶ 1874 — 1871, ἥτοι περίπου 25 τοῖς % ! Οἱ φυσικοὶ λοιπὸν νόμοι τῆς οἰκονομίας τῶν ἐθνῶν δὲν παραβαίνονται ἀτιμωρητί.

Ἐν Κηφισῇ, 2 Ἀυγούστου 1873.